MUZEUL NAŢIONAL

XXVI

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

MUZEUL NAȚIONAL

XXVI

București
2014

CASA INGINERULUI NICOLAE CERKEZ DIN BUCUREȘTI. POVESTEA UNEI REȘEDINȚE DISPĂRUTE ȘI A CELOR CARE AU LOCUIT-O

THE HOUSE OF ENGINEER NICOLAE CERKEZ IN BUCHAREST. THE STORY OF A PERISHED HOUSE AND OF THE PEOPLE WHO INHABITED IT

Narcis Dorin Ion*

Abstract

The house of engineer Nicolae Cerkez has a story undoubtedly related to the family of engineers and architects who built it and who also had an important contribution to the urban development of Bucharest, Romania's capital, in the early 20th century. The story of successful architect Nicolae Cerkez is linked to the building of the Headquarters of the Finance Minister on Victoria Boulevard, the State Printing, School of Veterinary Medicine, School of Arts and Crafts, and more importantly the National Bank of Romania. The story of the house is detailed by two granddaughters of Nicolae Cekez: Elisabcta Balaceanu – Stolnici and Alexandra Bucșan in extensive interviews.

Keywords: historical buildings, Nicolae Cerkez, Bucharest, architect.

Vom încerca să prezentăm în acest articol povestea uneia dintre frumoasele case boierești ale Bucureștiului de altădată, edificiu ce a aparținut unuia dintre inginerii și arhitecții care au avut o contribuție importantă la dezvoltarea urbanismului de la începutul secolului al XX-lea: Nicolae Cerkez.

Înainte de a prezenta istoria casei Cerkez din centrul Capitalei, care a fost demolată în 1964, vom încerca să schițăm o biografie a celui care a construit-o și locuit-o timp de patru decenii: inginerul Nicolae (Nicu) Cerkez[1]. Asupra originilor

* Cercetător Științific, Muzeul Național Bran; doctor în istorie.

[1] Materialele documentare și iconografice pe baza cărora am realizat acest articol ne-au fost puse la dispoziție, cu generozitate, de către istoricul Ștefan D. Pleșia, strănepot al lui Nicu Cerkez, căruia – și pe această cale – îi mulțumim în mod deosebit. Precizăm, de asemenea, că informațiile genealogice și istorice privitoare la familiile Cerkez, Hagi-Mosco și celelalte familii înrudite provin din materialele redactate de istoricul și genealogistul Emanoil Hagi-Mosco.

familiei Cerkez istoricii şi specialiştii în studii genealogice încă nu s-au pus de acord. Reputatul istoric Ion C. Filitti – văr primar cu Emanoil Hagi-Mosco, care avea să devină unul dintre ginerii lui Nicu Cerkez – a redactat, pe baza unor documente de arhivă şi din colecţia familiei Cerkez, o monografie în care menţionează o posibilă descendenţă a neamului Cerkez din marele stolnic Andronic, fratele celei de-a doua soţii a lui Vasile Lupu, domnitorul Moldovei[2]. Aşadar, o ascendenţă care coboară până la jumătatea secolului al XVII-lea, pentru ramura din Moldova a familiei Cerkez, ramură din care ar descinde şi Dumitrache Cerkez, întemeietorul familiei din Valahia[3].

Conform altor autori, cele două ramuri ale familiei Cerkez nu ar trebui confundate, Cerkezii munteni fiind „o familie de origine greacă, înrudită cu principele Mavrocordat şi stabilită în Valahia din secolul trecut [al XVIII-lea – n.n.], când membrii ei avură titluri de boierie şi din care astăzi sunt mai mulţi reprezentanţi"[4]. Un alt pasionat al studiilor genealogice – scriitorul Mateiu Caragiale – făcea următoarea adnotare la textul scris de Octav George Lecca: „Cerkez din Valahia – primul, fiul unei cerkeze cu o beizadea Mavrocordat"[5]. Această ascendenţă princiară legată de familia Mavrocordat a fost preluată şi în tradiţia familiei Cerkez, succesiunea urmaşilor lui Dumitrache Cerkez (ante 1730-1784) fiind următoarea: din prima căsătorie a sa, cu Smaranda Psymeno, acesta a avut doi fii (Constantin şi Scarlat), iar cu a doua soţie, Zoiţa Cantacuzino, o fiică, Luxandra, căsătorită cu Ion Fotino[6]. Scarlat Cerkez a îmbrăţişat o carieră militară şi administrativă, devenind căpitan în 1795, polcovnic în 1797, serdar în 1802 şi ispravnic în mai multe judeţe (Ialomiţa - 1812, Prahova - 1828). Ca rang de boierie, Scarlat Cerkez a ajuns paharnic în 1814 şi era – după cum scria nepotul său, Iancu Cerkez – „de statură înaltă, cu mustăţi lungi şi bălane. Mai avea o forţă corporală însemnată şi era, se vede, om al trebii cu socoteală şi îndrăzneţ"[7]. Scarlat (m. 1828) şi soţia sa Eufrosina au avut cinci copii: Iancu (1800-1819), Tudorache (1802-1821), Profira (1804-1828), Costache (1807-1882) şi Pandele (1813-1959).

---

[2] *Monografia familiei Cerkez, scrisă de Ion C. Filitti, după acte prezentate de Emil I. Cerkez la 1925*. Manuscris aflat în posesia domnului Ştefan D. Pleşia.

[3] Vezi întreaga discuţie asupra originilor familiei în documentatul studiu al lui Ştefan D. Pleşia, *Politică şi genealogie: Familia Cerkez din Ţara Românească*, publicat în „Arhiva Genealogică", II (VII), 1995, nr. 3-4, p. 157-165.

[4] Octav George Lecca, *Familiile boiereşti române. Istorie şi genealogie (după izvoare autentice)*, cu adnotări, completări şi desene de Mateiu Caragiale, ediţie de Alexandru Condeescu, Bucureşti, Libra, Muzeul Literaturii Române, 2000, p. 222.

[5] *Ibidem*.

[6] Cf. Ştefan D. Pleşia, *Politică şi genealogie: Familia Cerkez din Ţara Românească*, în *loc. cit.*, p. 159.

[7] Iancu Cerkez, *Însemnări din viaţa mea*, caiet nr. 5, manuscris aflat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia. Citat în studiul domniei sale *Politică şi genealogie: Familia Cerkez din Ţara Românească*, *loc. cit.*, p. 160.

Acest Pandele Cerkez este tatăl celor cinci fraţi Cerkez – Iancu, Grigore, Nicolae, Constantin şi Alexandru –, prin care s-a asigurat descendenţa în linie masculină a familiei. Întocmai ca şi tatăl său, Pandele Cerkez a îmbrăţişat cariera militară, intrând în armată la 12 octombrie 1830, cu gradul de praporcic. „Aşa se găsise cu trebuinţă – scria Pandele Cerkez în *Cronica familiei* – ca la începutul formării, până la anul 1831, să se primească în slujbă toţi feciorii de boieri, ofiţeri, până la gradul de paharnic al tată-său"[8]. Ulterior – scrie Pandele Cerkez – „după un şmotru ce ne-a făcut gheneralul Kisseleff, m-au înălţat la rang de parucic", ultimele grade primite fiind cele de căpitan (1834) şi maior (1845), avansarea la gradul de colonel sau agă fiindu-i refuzată de autorităţile vremii. În decembrie 1846, Pandele Cerkez s-a căsătorit cu Elisa Lahovary (1828-1903)[9], fiica marelui clucer Ion (Iancu) Lahovary şi a Bicăi Socoteanu, naşi fiind Iorgu Bibescu, fratele domnitorului, şi soţia sa Anica Florescu, iar slujba religioasă fiind oficiată de mitropolitul Nifon.

Căsnicia celor doi soţi a fost binecuvântată de naşterea a nu mai puţin de nouă copii, dintre care au ajuns la maturitate doar cinci băieţi: Ion (Iancu; 1847-1921), jurist, membru al „Junimii", înalt consilier la Curtea de Casaţie şi Justiţie, autor al unui amplu şi foarte interesant *Jurnal*; Grigore (Gogu; 1850-1927), celebrul arhitect care a îmbogăţit patrimoniul nostru arhitectural cu opere reprezentative; Nicolae (Nicu), personajul-cheie al articolului nostru; Constantin (Titi; 1854-1877), mort tânăr student la Paris; Alexandru (1857-1922), general de cavalerie şi profesor la Şcoala Militară[10]. Este de remarcat faptul că toţi cei cinci fraţi au făcut studii universitare (inginerie, arhitectură, drept şi studii militare) la Paris şi Saint-Cyr.

Nicolae (Nicu) Cerkez – al treilea fiu în viaţă (după Iancu şi Grigore) al maiorului Pandele Cerkez şi al soţiei sale Elisa Lahovary – s-a născut în Bucureşti, la 2 noiembrie 1851. După o primă perioadă de şcolarizare la pensionatele Vichy şi apoi Schewitz din Bucureşti, Nicu Cerkez a urmat cursurile liceale la Şcoala *Sfântul Sava*[11]. Prin certificatul de absolvire „se atesta că elevul Cerkez Nicolae a urmat în cursul anului şcolar 1870-71 studiile liceale, conform programului oficial, după cum se arată mai jos: ştiinţele matematice, ştiinţele fizice, limba latină,

[8] *Apud* Ştefan D. Pleşia, *loc.cit.*, p. 161.

[9] Gheorghe Bezviconi, *Necropola Capitalei. Dicţionar Enciclopedic*, ediţia a II-a, revăzută şi completată, editor Iurie Colesnic, Chişinău, Editura Museum, 1997, p. 71.

[10] Ştefan D. Pleşia, *loc.cit.*, p. 163-164.

[11] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, anul al VI-lea, Coala nr. 12, p. 89. Este prima încercare de biografie, autorizată evident de Nicu Cerkez, ceea ce îi sporeşte valoarea documentară.

ştiinţele naturale şi botanică, limba elină"[12]. Între profesorii iluştri pe care i-a avut Nicu Cerkez îl menţionăm pe Emanoil Bacaloglu (1830-1891), care a predat viitorului inginer-arhitect „sciintiele mathematice şi sciintiele physice", după cum scrie în certificatul în care regăsim semnătura marelui fizician, chimist şi matematician, devenit apoi profesor la Universitatea din Bucureşti şi membru titular al Academiei Române (din 1879).

Interesant este faptul că Nicu Cerkez şi-a obţinut bacalaureatul la vârsta de 20 de ani, în 15 mai 1871, diploma cu nr. 146 din 23 iunie 1871 fiind eliberată nu de liceul unde îşi făcuse studiile viitorul inginer, ci de „Universitatea din Bucureşti, în numele M.S. Domnitorului Românilor Carol I"[13]. „Spre a se bucura de toate drepturile ce-i acordă legea", diploma de bacalaureat a lui Nicu Cerkez a fost autentificată de Ministerul Instrucţiunii Publice şi Cultelor, la 10/22 septembrie 1871, prin semnătura directorului C. Esarcu, legalizarea fiind făcută de Ministerul Afacerilor Străine, prin semnătura secretarului general N. Mitilineu[14]. În 1871, la 20 de ani, Nicu Cerkez este trimis la Paris, unde – după doi ani de cursuri speciale la liceele *Louis le Grand* şi *Saint Louis*[15] –, intră prin concurs, în 1873, la Şcoala Centrală de Arte şi Manufacturi, pe care o absolvă în august 1876. Diploma eliberată de Ministerul Agriculturii şi Comerţului din Franţa la 12 august 1876, preciza că – „urmare a deliberării Consiliului Şcolii din data de 6 august 1876, din care rezultă că d. Cerkez Nicolae, născut la Bucureşti (România), la 2 noiembrie 1852, a satisfăcut într-un mod complet toate probele concursului" – i se acordă acestuia „diploma de inginer de arte şi manufacturi, specialitatea de constructor"[16].

Întors în ţară, Nicu Cerkez a devenit, succesiv, inginer la Serviciul de întreţinere al Căilor Ferate Române (sub conducerea lui Guilloux), inginer la Serviciul hidraulic al portului Giurgiu şi sub-director la Serviciul hidraulic al

---

[12] *Certificat de absolvire*, aflat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia. Documentul a fost publicat, într-un foarte mic facsimil, şi în lucrarea domnului ing. Nicolae Şt. Noica, *Banca Naţională a României şi personalităţi din istoria construcţiilor*, prefaţă de academician Mugur Isărescu, Bucureşti, Editura Maşina de Scris, 2006, p. 143. Autorul dedică un capitol biografic ilustrat lui Nicolae Cerkez, la p. 141-158, bazat pe documente de familie şi fotografii furnizate de domnul Ştefan D. Pleşia.

[13] *Diplomă de bacalaureat* nr. 146 din 23 iunie 1871, aflată în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[14] Pe verso-ul diplomei sunt scrise traducerile în limba franceză şi legalizarea diplomei de către Ministerul Afacerilor Străine (semnată de N. Mitilineu, secretar general, la 10/22 septembrie 1871) la solicitarea Consulatului General al Franţei la Bucureşti (26 septembrie 1871).

[15] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 89.

[16] Cf. *Diplome d' ingénieur des Arts et Manufactures*, eliberată la 12 august 1876 de École Centrale des Arts et Manufactures, sub antetul Ministerului Agriculturii şi Comerţului din Franţa. Document original aflat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

statului (1880)[17]. La scurt timp după absolvirea studiilor şi angajarea ca inginer, Nicu Cerkez va deveni – alături de fratele său Grigore Cerkez – membru al *Societăţii de Arhitecţi şi Ingineri* din România, înfiinţată în aprilie 1876, sub conducerea arhitectului Alexandru Orăscu. Scopul societăţii era „strângerea relaţiilor dintre membri, ţinerea în curentul ştiinţei în raport cu timpul, conferinţe asupra rezultatelor practice obţinute în lucrări, formarea unei biblioteci, abonamente la ziare ştiinţifice şi tehnice, publicaţiunea unui buletin al societăţii"[18]. Alături de doi dintre iluştrii membri ai acestei societăţi, Anghel Saligny şi Ioan G. Cantacuzino, Nicu Cerkez va fi şi membru societar fondator al *Societăţii Politehnice*, înfiinţată la 6 decembrie 1881. Este a doua organizaţie profesională a inginerilor şi arhitecţilor în care Nicu Cerkez devine membru de vază. La despărţirea Societăţii Politehnice pe secţiuni, Nicu Cerkez devine membru al Secţiei de Arhitectură.

Un deceniu mai târziu, la 26 februarie 1891 se constituie *Societatea Arhitecţilor Români* cu scopul declarat de a pune „întrucâtva la adăpost interesele ce decurg zilnic din lucrările ce iau din ce în ce mai întinsă propăşire, iar pe de alta, de a da impulsiune, de a da viaţă corpului nostrum de arhitecţi, ce astăzi se găseşte risipit"[19]. Între membrii fondatori ai Societăţii Arhitecţilor Români îi regăsim pe fraţii Nicolae şi Grigore Cerkez, care semnează procesul-verbal de constituire alături de cele mai de seamă personalităţi din domeniu: Alexandru Orăscu, Carol Beniş, M. Caputineanu, George Duca, Alexandru Săvulescu, Ion Socolescu, Dimitrie Maimarolu, George Mandrea, Ion Mincu, Ştefan Ciocârlan, Toma Socolescu, Nicolae Gabrielescu, George Sterian, F. Xenopol şi alţii[20].

Societatea Geografică Română din Bucureşti, condusă de A. Cantacuzino, a fost o altă organizaţie ştiinţifică al cărei membru a devenit Nicu Cerkez, în ziua de 1/13 octombrie 1876[21]. La 15 octombrie 1876 – prin adresa nr. 431 semnată de preşedintele A. Cantacuzino şi secretarul G. I. Lahovary – Societatea Geografică Română avea „onoarea de a-l anunţa" pe Nicu Cerkez că „în şedinţa de la 1/13 octombrie, după propunerea dlor Cantacuzino şi Lahovary, conform art. 30, sunteţi

[17] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 89.

[18] Şerban Orăscu, Nicolae Mihăileanu, *Alexandru Orăscu*, Bucureşti, Editura Tineretului, 1966, p. 126.

[19] Arhitect I. D. Enescu, *După o jumătate de veac*, în revista *Arhitectura. 1891-1941. Semicentenarul Societăţii Arhitecţilor Români*, 1 ianuarie - 1 martie 1941, anul VIII, nr. 1, redactor arhitect Victor Smigelschi, p. 7.

[20] *Ibidem.*

[21] *Diploma* nr. 138/13 octombrie 1876 a Societăţii Geografice Române din Bucureşti. Document original din arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

votat şi primit ca membru temporar al Societăţii Geografice Române. Totodată, vi se alătură pe lângă aceasta şi statutele Societăţii"[22].

Nicu Cerkez a făcut parte dintre membrii fondatori ai altei organizaţii culturale importante: *Societatea Enciclopedică Română*, înfiinţată la 7 februarie 1882 sub conducerea lui Bogdan Petriceicu Haşdeu. Este ales chiar membru în Comitetul Societăţii Enciclopedice Române, alături Theodor Aman, Alexandru Macedonski şi Constantin Olănescu[23]. A avut o bună colaborare şi cu Academia Română, căreia i-a făcut o importantă donaţie: aparatul foto care i-a aparţinut lui Ioan (Zizin) Cantacuzino, fapt pentru care secretarul general, D. A. Sturdza, îi adresa lui Nicu Cerkez – la 13 februarie 1907 – „cele mai vii mulţumiri pentru sfaturile de bun cunoscător ce aţi dat colegului nostrum, dl I. Bianu, la facerea atelierului fotografic din localul Academiei şi pentru bunăvoinţa cu care aţi cedat, pe un preţ modest, aparatul fotografic"[24].

După Războiul de Independenţă din 1877-1878, inginerul Nicu Cerkez este delegat de guvernul român „pe lângă generalul comandant şef al comunicaţiilor militare ruse din ţară, spre a apăra interesele C.F.R. în regularea despăgubirilor de transport al armatelor imperiale pe liniile române şi spre a negocia răscumpărarea liniei ferate militare ruse Frăţeşti-Dunăre la Zimnicea"[25]. Ca o recunoaştere a contribuţiei sale la negocierile cu partea rusă, în 7 noiembrie 1878 inginerul Nicu Cerkez va fi decorat de ţarul Rusiei cu „Crucea Sfântului Stanislas" şi cu „Medalia Războiului", pentru civili[26]. Prin adresa nr. 10441 din 7 noiembrie 1878, generalul maior Padimoff, şef al trupelor de Geniu ruseşti, îi scria lui Nicolae Cerkez – „comisar special, delegat al guvernului român pe lângă şeful comunicaţiilor militare ale armatei ruse" – că „urmare a raportului meu către Şeful Comunicaţiilor Militare, Excelenţa Sa a binevoit să mă autorizeze a vă înmâna medalia de bronz, instituită în memoria ultimului război împotriva Turciei. Îmi face o vie plăcere, Domnule, de a vă trimite alăturat medalia şi de a vă exprima în acelaşi timp recunoştinţa noastră pentru solicitudinea pe care aţi pus-o întotdeauna în rezolvarea diverselor probleme pe care le-am avut de tratat împreună"[27].

---

[22] *Adresa* nr. 431/15 octombrie 1876 a Societăţii Geografice Române; document original aflat în arhiva dlui Ştefan D. Pleşia.

[23] Nicolae Şt. Noica, *Banca Naţională a României şi personalităţi din istoria construcţiilor*, p. 147.

[24] *Adresa* nr. III. 891 din 13 februarie 1907 a secretarului general al Academiei Române către Nicu Cerkez; document original păstrat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia. Pentru aparatul foto respectiv, Nicu Cerkez a primit 500 lei din partea Academiei.

[25] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 89.

[26] *Ibidem*.

[27] *Adresa* nr. 10441 din 7 noiembrie 1878, a generalului maior Padimoff, şef al trupelor de Geniu ruseşti, către Nicu Cerkez. Document original aflat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

În anii următori, Nicu Cerkez a ocupat succesiv funcţia de arhitect-şef la trei ministere: Ministerul de Finanţe, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerţului şi Domeniilor (1883-1889)[28] şi, în final, Ministerul Cultelor şi Intrucţiunii Publice (1890-1891), unde a fost şi şef al Serviciului construcţii. În această calitate de arhitect-şef al unor importante ministere, inginerul Nicu Cerkez a contribuit substanţial la ridicarea unora dintre cele mai importante edificii ale capitalei României, cum ar fi: aripa nouă a sediului Ministerului de Finanţe din Calea Victoriei, colţ cu Calea Griviţei (1881, cu supraetajări din 1884), care adăposteşte astăzi Muzeul Colecţiilor de Artă din Bucureşti; Imprimeria Statului (cu sediul pe bulevardul *Elisabeta*)[29]; Şcoala Superioară de Medicină Veterinară (1886)[30]; Şcoala de Arte şi Meserii (1900; situată pe strada *Polizu*)[31]; clădiri pentru Ministerul Agriculturii, Comerţului, Industriei şi Domeniilor, aripa nouă din Calea Victoriei (1884)[32]. Tot în Bucureşti, Nicu Cerkez a mai construit Palatul Societăţii Petrolifere „Steaua Română", situate vis-à-vis de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor şi – împreună cu arhitectul Băicoianu – vechiul local al Curţii de Conturi, transformat ulterior prin supraetajare. „Cele două clădiri cunoscute ca ale sale – aprecia arhitectul Toma T. Socolescu, un fin cunoscător în materie – dovedesc studii serioase, fiind două realizări dintre cele mai reuşite în această arhitectură"[33]. Inginerul Nicu Cerkez a lucrat şi în ţară, în Ploieşti construind vechiul local al *Băncii Naţionale*[34], ulterior modificat, iar în judeţul Vâlcea i se datorează construcţia Hotelului şi Stabilimentului de Băi din Călimăneşti[35],

[28] Cezara Mucenic, *Bucureşti. Un veac de arhitectură civilă. Secolul al XIX-lea*, Bucureşti, Editura Silex, 1997, p. 56.

[29] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 90.

[30] Nicolae Şt. Noica, *Lucrări publice în vremea lui Carol I. Acte de fundare şi medalii comemorative*, prefaţă de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naţionale a României, ediţie îngrijită de Stelian Ţurlea, Bucureşti, Editura Cadmos, Asociaţia Kultura, 2008, p. 130-133. Actul de fundare a Şcolii Superioare de Medicină Veterinară este datat 25 martie 1886 şi a fost semnat de regina Elisabeta, regele Carol I, mitropolitul primat Calinic Miclescu, Ion C. Brătianu, Anastasie Stolojan şi – alături de mulţi alţii – de arhitectul Nicu Cerkez, autorul planurilor clădirii.

[31] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 90; Nicolae Şt. Noica, *Lucrări publice în vremea lui Carol I...*, p. 124-129. În *Actul de fundare* din 25 martie 1886 este menţionat la loc de cinste numele arhitectului Nicolae Cerkez, autorul proiectului.

[32] Cezara Mucenic, *Bucureşti. Un veac de arhitectură civilă...*, p. 56, cu reproducerea faţadei clădirii la p. LXIII, foto 44.

[33] Arh. Toma T. Socolescu, *Fresca arhitecţilor care au lucrat în România în epoca modernă. 1800-1925*, Bucureşti, Editura Caligraf Design, 2004, p. 69.

[34] *Ibidem.*

[35] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România,* p. 90.

inaugurat în anul 1885[36]. În Bucureşti, cu ocazia Expoziţiei Naţionale organizate în Parcul Carol în anul 1906, Nicu Cerkez construieşte împreună cu fratele său, arhitectul Grigore Cerkez, *Pavilionul Agriculturii*[37]. Recepţia finală a lucrării s-a făcut la 15 noiembrie 1906, prin semnarea procesului-verbal de către arhitecţii Ştefan Burcuş, Victor G. Ştefănescu şi Gr. N. Greceanu[38]. Ca o concluzie – în opinia Cezarei Mucenic – lucrările lui Nicu Cerkez vădeau „eclectism cu repertoriu predominant neoclasic la locuinţe şi neoclasicism de factură franceză la clădirile publice"[39].

În dubla sa calitate de inginer-constructor şi arhitect, Nicu Cerkez a făcut parte din mai multe comisii de verificare a unor proiecte şi lucrări de construcţie a unor edificii importante. Astfel, în anul 1890 Nicu Cerkez a participat – alături de Gr. Manu şi Bogdan Petriceicu Haşdeu – la lucrările comisiei pentru analiza stării localului Arhivelor Statului de la Mănăstirea *Mihai-Vodă*[40]. În acelaşi an, Nicu Cerkez a făcut parte – alături de arhitectul Mihail Caputineanu şi inginerul Scarlat Vârnav – şi din comisia tehnică consultativă care a răspuns de construirea Palatului de Justiţie (1890)[41].

Şi în cazul altui edificiu public important al Bucureştiului începutului de secol XX – Palatul Bursei – s-a făcut apel la experienţa inginerului Nicu Cerkez. Astfel, la 6 aprilie 1907, Camera de Comerţ şi Industrie din Bucureşti îl informa pe inginerul Nicu Cerkez că „a pus la concurs întocmirea unui ante-proiect pentru construirea unui Palat al său şi al Bursei. În acest scop, s-au făcut publicaţiunile necesare, conform alăturatului program şi s-au depus de către concurenţi 11 ante-proiecte, care se află expuse în localul acestei Camere"[42]. În adresa semnată de preşedintele Camerei de Comerţ şi Industrie, industriaşul George G. Assan, se arăta apoi că „avem onoarea de a vă aduce la cunoştinţă că sunteţi numit din partea Camerei noastre membru în juriul însărcinat cu judecarea proiectelor şi cu

[36] V. Berbece, V. Botvinic, *Călimăneşti-Căciulata*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1978, p. 21.

[37] *Bucureştii în imagini în vremea lui Carol I. Expoziţiunea Generală Română din 1906*, text de Nicolae Şt. Noica, Bucureşti, Editura Fundaţiei Pro şi Asociaţia Kultura, 2006, p. 7.

[38] Virgiliu Z. Teodorescu, *Un parc centenar. Parcul Carol I*, Bucureşti, Muzeul Municipiului Bucureşti, 2007, p. 60. Autorul confundă pe Arta Cerkez cu Nicu Cerkez, probabil dintr-o lectură greşită a iniţialei numelui (A/N), dar precizează într-o notă ulterioară că este vorba de „fraţii Cerkez" care solicită achitarea devizelor construcţiei (nota 383, p. 441). Alături de firmele celor doi fraţi Cerkez, la lucrări a mai participat şi antrepriza lui F. Schmidts. Întreaga lucrare a costat 87.332,50 lei.

[39] Cezara Mucenic, *Bucureşti. Un veac de arhitectură civilă...*, p. 56.

[40] Nicolae Şt. Noica, *Banca Naţională a României şi personalităţi din istoria construcţiilor*, p. 148-149.

[41] Cezara Mucenic, *Bucureşti. Un veac de arhitectură civilă...*, p. 56.

[42] *Adresa Camerei de Comerţ şi Industrie din Bucureşti* nr. 523 din 6 aprilie 1907, semnată de G. G. Assan; document original aflat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

distribuirea premiilor şi vă rugăm să binevoiţi a primi această însărcinare"[43]. O săptămână mai târziu, la 14 aprilie 1907 – după jurizarea şi adjudecarea proiectului câştigător, alcătuit de arhitectul Ştefan Burcuş (1871-1928)[44] – George G. Assan revenea cu o adresă către Nicu Cerkez prin care îi „exprima mulţumirile noastre pentru bunăvoinţa şi osteneala ce aţi depus în examinarea proiectelor clădirei Palatului Bursei şi Camerei de Comerţ pentru decernarea premiilor. Odată cu aceasta, ne facem o plăcută datorie de a vă remite suma de 500 lei, drept onorariu, rugându-vă să binevoiţi a semna alăturata chitanţă pentru justificarea noastră"[45].

Cu toate aceste realizări importante, numele inginerului-constructor Nicu Cerkez rămâne fundamental legat de lucrările de construcţie a Palatului Băncii Naţionale a României, lucrări pe care le-a executat şi coordonat după planurile arhitecţilor francezi Cassien Bernard şi Albert Galleron. În „Actul de fundare a Băncii Naţionale" – redactat în „a douăsprezecea zi a lunii iulie, anul una mie opt sute opt zeci şi patru al erei creştine, sub domnia Majestăţilor Lor Regelui Carol I şi Reginei Elisabeta, fiind preşedinte de Consiliu şi ministru de Interne Ion C. Brătianu" – numele inginerului Nicu Cerkez este menţionat la loc de cinste: „s-a pus temelia clădirei din Bucuresci a Băncei Naţionale a României, după planurile dresate de arhitecţii Cassien Bernard şi Albert Galleron din Paris, revăzute şi executate de Nicolae Cerkez, inginer-arhitect, director general al lucrărilor, asistat de C. Băicoianu, arhitect-ajutor"[46].

Cel care l-a propus, în 27 octombrie 1883, pe Nicu Cerkez ca antreprenor general şi arhitect coordonator al lucrării a fost Eugeniu Carada, directorul Băncii Naţionale a României, care a precizat într-o notă aprobată de Consiliul de Administraţie următoarele: „Construirea Băncii Naţionale a României se va face direct de către Administraţiunea Băncii, sub conducerea unui arhitect român, putându-se da în întreprindere lucrările parţiale după specialităţi. Dl. N. Cerkez este numit arhitect primar al construcţiunii, cu obligaţiunea de a supune aprobării

[43] *Ibidem.*

[44] *Arhitectura. 1891-1941. Semicentenarul Societăţii Arhitecţilor Români*, 1 ianuarie - 1 martie 1941, p. 87-88 (sunt publicate planul parterului, Sala Bursei, detaliu de colţ cu intrarea principală şi vederea faţadei din str. Smârdan).

[45] *Adresa Camerei de Comerţ şi Industrie din Bucureşti* nr. 582 din 14 aprilie 1907, semnată de G. G. Assan; document original aflat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[46] *Actul de fundare a Băncii Naţionale a României*, publicat în facsimil de Nicolae Şt. Noica, în volumul *Lucrări publice în vremea lui Carol I. Acte de fundare şi medalii comemorative*, prefaţă de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naţionale a României, ediţie îngrijită de Stelian Ţurlea, Bucureşti, Editura Cadmos, Asociaţia Kultura, 2008, p. 63.

băncii numirea ajutoarelor de care va avea trebuință în execuțiune"[47]. O fotografie de epocă, datată 1883-1888, îi înfățișează pe arhitecții Nicu Cerkez și Constantin Băicoianu, alături de Anton Carp și Eugeniu Carada, pe șantierul Băncii Naționale, în mijlocul muncitorilor. În dreptul lui Nicu Cerkez este scris: „inginer-arhitect, directorul lucrărilor clădirei"[48].

La 9/21 noiembrie 1883, Consiliul General al Băncii Naționale a României a decis încheierea unui contract cu inginerul-arhitect Nicu Cerkez pentru terminarea proiectelor cu toate detaliile lor și pentru conducerea lucrărilor șantierului. În același timp a fost înființat și un Serviciu Tehnic, condus de Nicu Cerkez, care era retribuit lunar cu 1000 lei. În fața aceluiași Consiliu General al Băncii, Nicu Cerkez a prezentat, la 15/27 februarie 1884, planul fundațiilor viitorului palat, aprobat și pus în executare[49]. Inaugurarea oficială a lucrărilor a avut loc la 12/24 iulie 1884, acestea fiind finalizate către sfârșitul anului 1888. În februarie 1889, un document emis de Consiliul de Administrație menționa că „execuția palatului este aproape terminată, cu excepția lucrărilor de decorație interioară ale unor părți ale clădirii"[50].

Alături de munca de antreprenor al unor lucrări importante din Bucureștiul sfârșitului de veac XIX și începutul celui următor, inginerul Nicu Cerkez a avut și o intensă activitate universitară, fiind, timp de aproape trei decenii de ani (1882-1911), profesor de fizică industrială la Școala Națională de Poduri și Șosele[51]. În anul 1882 numele lui Nicu Cerkez apare înscris în „Tabela cu numele directorilor și profesorilor școalei la diferite epoce", alături de cel al fratelui său, arhitectul Grigore Cerkez, care era deja profesor încă din anul 1881[52]. Pentru anul 1882, Nicu

---

[47] Cristina Țurlea, *Banca Națională a României. Cronica restaurării Palatului vechi. Strada Lipscani nr. 25/ National Bank of Romania. Chronicle of the Old Palace Restoration, 25 Lipscani Street*, cuvânt înainte de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediție îngrijită de Stelian Țurlea, București, Editura Cadmos, 2010, p. 32.

[48] Legendă pe fotografia de epocă din arhiva domnului Ștefan Pleșia, pe care a publicat-o pentru prima dată Nicolae Șt. Noica, în lucrarea *Banca Națională a României și personalități din istoria construcțiilor*, p. 156; reluată și la Cristina Țurlea, *Banca Națională a României. Cronica restaurării Palatului vechi*, p. 37.

[49] Vezi, pe larg, monografia realizată de acad. Mugur Isărescu, Sabina Marițiu, Romeo Cârjan, *Palatele Băncii Naționale a României*. Volumul I. *Palatul Vechi*, Banca Națională a României, 2012, f. e., p. 57-59.

[50] Cristina Țurlea, *Centrul istoric financiar-bancar al Bucureștilor*, cuvânt înainte de acad. Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediție îngrijită de Stelian Țurlea, București, Editurile Kadmos și Meronia, 2011, p. 25.

[51] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 90.

[52] Nicolae Șt. Noica, *Școala Națională de Poduri și Șosele din București. 125 de ani*, cuvânt înainte de academician Mugur Isărescu, guvernatorul Băncii Naționale a României, ediția I, București, Editura Vremea, 2010, p. 114.

Cerkez apare şi cu un înlocuitor la curs, Luigi Giulini, fapt care nu se mai repetă în anul 1883, când fiecare ţine cursuri separate. Numele inginerului Nicu Cerkez apare în *Tabela* mai sus citată până în anul 1906[53]. La începutul carierei sale universitare, Nicu Cerkez a fost repetitor de cursuri (19 august 1882), devenind apoi – la scurt timp – profesor de motoare cu abur, cu aer şi hidraulice (29 octombrie 1882). După înfiinţarea cursului de maşini, Nicu Cerkez a predat, ca profesor titular, cursul de fizică industrială, până în momentul retragerii sale la pensie, la 1 aprilie 1911[54].

Ca orice membru al marii boierimi, Nicu Cerkez a intrat în 1888 în politică, aderând la Partidul Conservator, apoi la ramura desprinsă din acesta, care a format Partidul Constituţional (1 mai 1891) condus de Petre P. Carp[55], viitorul său cuscru, căruia i-a rămas mereu fidel. În această calitate, Nicu Cerkez devine în 1892 deputat în colegiul II de Ilfov[56]. În noul Parlament, Nicu Cerkez a devenit membru al Comisiei de buget, calitate în care a fost – în toate sesiunile Legislaturii – raportorul bugetului C.F.R. şi al bugetului Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice. În Parlament, Nicu Cerkez a mai fost raportorul *Legii stabilirii etalonului de aur* în ţară, prezentată de ministrul de Finanţe Menelas Ghermani şi raportorul Legii învăţământului profesional, prezentată de Petre P. Carp în calitatea sa de ministru al Industriei şi Comerţului. În 1911 a fost ales senator în Colegiul I de Buzău şi membru în Comisia de răspuns la Mesajul Coroanei[57].

Nicu Cerkez a fost un membru marcant al Jockey-Clubului Român, fiind ales în această societate elitistă la 15/27 februarie 1897[58]. La Automobil-Clubul Român – organizaţie înfiinţată la 5 aprilie 1904, al cărei prim-preşedinte a fost George Valentin-Bibescu – Nicu Cerkez a deţinut funcţia de vicepreşedinte[59]. Consiliul de Administraţie al Fundaţiei Aşezămintelor Brâncoveneşti l-a numărat printre membrii săi şi pe Nicu Cerkez, tradiţie păstrată şi de unul dintre ginerii săi, Emanoil Hagi-Mosco. În anul 1881, datorită spiritului său de bun organizator, Nicu Cerkez a fost numit comisar extraordinar pe lângă Comitetul Executiv de

[53] *Ibidem*, p. 115-118. Autorul reproduce în facsimil „Tabela cu numele directorilor şi profesorilor şcoalei la diferite epoce", din anul 1852 până în anul 1906.

[54] *Ibidem*, p. 120.

[55] Vezi Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Partidele Politice din România (1862-1994). Enciclopedie*, Bucureşti, Editura Mediaprint, 1995, p. 43-46.

[56] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 91. În lucrarea lui George D. Nicolescu, *Parlamentul Român. Biografii şi portrete. 1866-1901* (Bucureşti, Editura I. V. Socec, 1903) nu apare biografia deputatului Nicu Cerkez.

[57] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 91.

[58] *Adresa* nr. 33 din 15/27 februarie 1897 a Jockey-Club – Comitetul Cercului. Document original păstrat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[59] Theodor Cornel, *Figuri contimporane din România*, p. 91.

organizare a serbărilor prilejuite de încoronarea primilor suverani ai României, regina Elisabeta şi regele Carol I[60]. Ca o recunoaştere a multelor sale merite, Nicu Cerkez a fost decorat cu următoarele ordine şi medalii: *Crucea ordinului rus Sf. Stanislas*, cl. a III-a (1881)[61], pentru activitatea depusă ca delegat al României pe lângă comunicaţiile militare ruse în 1878; *Coroana României*, în grad de ofiţer (21 iunie 1882)[62] şi apoi de comandor (10 mai 1895)[63]; *Steaua României* în grad de ofiţer (10 mai 1890)[64]; *Medalia Jubiliară Carol I* (28 decembrie 1905)[65]. Încununarea supremă a venit în anul 1911, când Nicu Cerkez a primit *Legiunea de Onoare a Franţei*, în grad de cavaler[66].

La 25 ianuarie 1887 Nicu Cerkez s-a căsătorit cu Maria (Meta; august 1866 - noiembrie 1946), fiica lui Nicolae Iacovaki – fost prefect şi senator – şi a soţiei sale Smaranda, fiica marelui agă Petrache Poenaru şi a soţiei sale Calliope (născută Hrisoscoleu), de la care intră în posesie moşia de la Slobozia-Câlnău (în judeţul Buzău), cumpărată de Petrache Poenaru. Din această căsătorie se nasc succesiv mai întâi trei băieţi – în 1888 - Andrei, 1890 - Scarlat şi 1891 - Constantin – morţi în fragedă pruncie, iar apoi urmează trei fete care au supravieţuit: Maria-Simona (născută la 22 august 1892), Maria-Nicola (născută la 25 mai 1894) şi Maria-Cristina (născută la 8 decembrie 1895).

În toamna anului 1911, familia Nicu Cerkez pleacă la Paris pentru a perfecţiona educaţia fiicelor sale, care au urmat diverse cursuri şi conferinţe la Sorbonna şi *les Annales* din rue Saint Georges. În această perioadă fiica sa Maria-Nicola a urmat cursuri de pian şi a frecventat assiduu sălile de concert pariziene, *Gaveau* şi *Théatre des Champs Elysées*, unde a putut asculta pe unii dintre cei mai mari muzicieni ai momentului, cum ar fi Alfred Cortot, Jacques Thibaud, George

[60] *Ibidem*, p. 89.

[61] *Brevetul* original – cu nr. 4031 din 25 februarie 1881, redactat în limba rusă, în numele împăratului Alexandru al II-lea –, este păstrat în arhiva strănepotului Ştefan D. Pleşia.

[62] *Decretul* original, cu nr. 626 din 21 iunie 1882, este semnat de regele Carol I.

[63] *Decretul* nr. 2450 din 10 mai 1895, semnat de ministrul Afacerilor Străine, Al. Lahovary şi secretarul general al Ministerului, Alexandru Ghika. Document original din arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[64] *Decretul* nr. 1644 din 10 mai 1890, semnat de doi membri ai familiei Lahovary, rude apropiate ale lui Nicu Cerkez: Alexandru Lahovary, ministru al Afacerilor Străine, şi Alexandru Emanuel Lahovary, secretar general al ministerului. Documentul original se află în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[65] *Decretul Regal* nr. 5384 din 28 decembrie 1905, publicat în „Monitorul Oficial" nr. 218 din 1 ianuarie 1906. *Brevetul Medaliei*, cu nr. 26 din 10 mai 1906, a fost emis de Cancelaria Ordinelor din Ministerul Afacerilor Străine (fiind semnat de directorul A. I. Lenş) şi se află în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[66] *Decretul* – cu nr. 14973 din 31 iulie 1911, emis în numele Preşedintelui Franţei – este păstrat cu grijă în arhiva strănepotului Ştefan D. Pleşia.

Enescu, Pablo Casals, Ferruccio Busoni, Felix Weingartner[67]. Nicu Cerkez revine în România cu întreaga familie în primăvara anului 1914, cu câteva luni înainte de începerea Primului Război Mondial.

În luna mai a anului 1917, Nicu Cerkez părăseşte din nou România, pentru a pleca cu familia „în pribegie" prin Rusia până în Finlanda, de unde revine la sfârşitul lunii iunie la moşia sa de la Gârbovana (judeţul Bacău), unde găzduieşte o parte din misiunea militară franceză, între care pe curierul acesteia, contele H. d' Audiffret, precum şi pe membrii escadrilei Farman 6.

Nicu Cerkez s-a stins din viaţă la 22 februarie 1927, fiind înhumat la cimitirul Bellu, alături de mama sa Elisa, născută Lahovary (1828-1903)[68]. Tot aici vor fi înmormântate soţia sa, Meta (în noiembrie 1946), şi cele trei fiice ale sale: Maria-Simona Koslinski (m. 12 aprilie 1934), Maria-Nicola Hagi-Mosco (m. 14 decembrie 1970) şi Maria-Cristina Carp (m. 4 aprilie 1985). În acelaşi an 1927, dar trei luni mai târziu, la 12 mai, avea să părăsească această lume şi fratele său, arhitectul Grigore Cerkez, în timp ce Iancu, fratele cel mai mare, se stinsese din viaţă în 5 noiembrie 1921, iar generalul de cavalerie Alexandru Cerkez, care urmase Şcoala Militară de la Saint-Cyr, murise şi el la 20 decembrie 1922.

Casa în care a locuit Nicu Cerkez în strada „Mercur" (devenită ulterior „Dimitrie Sturdza") a fost construită în anul 1887, după planurile şi sub directa sa conducere, în vecinătatea casei socrului său Nicolae Iacovaki şi a Muzeului ctitorit de Atanase Simu. După decesul lui Nicu Cerkez, în casă au continuat să locuiască soţia sa Maria (Meta), împreună cu cele trei fiice căsătorite fiecare, până în anul 1939, când Meta Cerkez a vândut imobilul Clubului *Tinerimea Română*, mutându-se împreună cu familia Koslinski în casa din Bulevardul *Ardealului* (cartierul Cotroceni). Ulterior, după anul 1944, Maria Cerkez s-a mutat la fiica sa Maria-Nicola Hagi-Mosco, în casa cumpărată de la familia Vlassopol, situată în strada care poartă acum numele arhitectului Grigore Cerkez.

Povestea casei lui Nicu Cerkez şi a celor care au locuit-o ne este prezentată de două dintre nepoatele acestuia – Elisabeta Bălăceanu-Stolnici şi Alexandra Bucşan – cu care am avut bucuria de a realiza o serie de ample interviuri ce vor forma substanţa unei cărţi speciale, în curs de redactare la Editura *Oscar Print* din Bucureşti. Mărturia celor două verişoare primare este foarte preţioasă pentru descrierea atmosferei de epocă ce domnea într-o asemenea reşedinţă urbană, în perioada interbelică. Înainte de a prezenta relatările celor două distinse doamne, vom încerca o scurtă schiţă biografică a domniilor lor.

[67] Datele participării la aceste concerte pariziene şi numele soliştilor sau dirijorilor sunt atent notate într-un *Jurnal* al Mariei-Nicola Cerkez, păstrat în arhiva domnului Ştefan D. Pleşia.

[68] Cf. Gheorghe Bezviconi, *Necropola Capitalei. Dicţionar Enciclopedic*, ediţia a II-a, p. 71.

Doamna Elisabeta Bălăceanu-Stolnici s-a născut la 1 aprilie 1921, la Bucureşti, în casa bunicului său Nicu Cerkez, unde locuiau părinţii domniei sale: Maria-Nicola Cerkez (25 mai 1894 - 14 decembrie 1970) şi Emanoil Hagi-Mosco (5 octombrie 1882 - 29 aprilie 1976), cunoscutul ziarist, istoric şi pasionat genealog, epitrop al *Aşezămintelor Brâncoveneşti* şi al Bisericii *Domniţa Bălaşa*. Elisabeta Hagi-Mosco s-a căsătorit, prima dată, la 5 septembrie 1940, cu diplomatul Dan Pleşia (27 decembrie 1912 - 7 ianuarie 1997), fiul lui Grigore Pleşia (1887-1976) şi al Floricăi Vorvoreanu (27 decembrie 1884 - 4 septembrie 1973). Din această căsnicie au rezultat doi fii: Ion Pleşia (n. 4 mai 1943) şi Ştefan Pleşia (n. 24 iunie 1949). După divorţul de Dan Pleşia, doamna Elisabeta Hagi-Mosco s-a recăsătorit, în 27 decembrie 1963, cu domnul prof. dr. Constantin Bălăceanu-Stolnici (n. 6 iulie 1923), reputat neurolog şi distins om de cultură, membru de onoare al Academiei Române.

Doamna Alexandra (Adina) Bucşan s-a născut în 11 septembrie 1927 la Fiume (Italia), părinţii săi fiind viceamiralul Gheorghe Koslinski (20 mai 1889 - 30 aprilie 1950, închisoarea din Aiud) şi Maria-Simona Cerkez (22 august 1892 - 12 aprilie 1934)[69]. S-a căsătorit în 1954 cu Andrei Bucşan (14 februarie 1921 - 20 martie 1995), nepot al lui Octavian Goga, doctor în etnografie şi folclor, cercetător ştiinţific la Institutul de Etnografie şi Folclor din Bucureşti. Au împreună doi copii: Marica (n. 11 aprilie 1960) şi Constantin (n. 5 decembrie 1955).

Să urmărim, aşadar, mărturia celor două nepoate de fiică ale lui Nicu Cerkez şi ale Mariei Iakovaki („mama-mare") despre casa în care şi-au petrecut o copilărie şi o adolescenţă fericite. Discuţiei noastre despre casa familiei Cerkez i s-a alăturat şi domnul Ştefan D. Pleşia, cu intervenţii lămuritoare privind istoria şi genealogia familiilor Cerkez, Hagi-Mosco şi Pleşia.

Narcis Dorin Ion: Unde era situată această frumoasă casă a inginerului Nicu Cerkez?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Când veneai din bulevardul *Brătianu* în strada *Dimitrie Sturdza* (fostă *Mercur*, actuala *Pictor Verona*), casa Cerkez era a treia pe stânga. Mai întâi era Muzeul Simu, colţ cu bulevardul, apoi casa lui Nenea Bitzi (Alexandru Iakovaki[70], fratele lui mama-mare Cerkez), apoi casa lui tata-mare, Nicu Cerkez. A fost construită de el în 1887, în faţă având grădina despărţită de stradă printr-un gard mare din fier forjat, care se termina cu o poartă dublă

[69] Despre istoria şi genealogia familiei Koslinski, vezi excelentul studiu al lui Niculae Koslinski, *Familia Koslinski în România*, publicat în „Arhiva Genealogică", Iaşi, Editura Academiei, an III (VIII), 1996, nr. 3-4, p. 161-166, cu un arbore genealogic.

[70] Alexandru Nicolae Iacovaki (24 iulie 1876 - 29 mai 1955), fiul lui Nicolae Iacovaki (1 noiembrie 1836 - 28 noiembrie 1909) şi al Elenei Rizo-Nerulo (cea de a doua soţie, din data de 8 iulie 1871). A fost diplomat, ministru plenipotenţiar. Frate vitreg cu Maria Iacovaki, soţia lui Nicu Cerkez, născută din prima căsătorie a lui Nicolae Iacovaki cu Smaranda Poenaru, decedată la Veneţia în 5 martie 1867.

pentru vehicule şi una mică pentru persoane. De casa Iakovaki era despărţită printr-un gard de scânduri, iar în partea opusă curtea era despărţită de casa Sturdza[71] (colţ cu strada *Nicolae Golescu*) şi spatele unor blocuri printr-un zid mare, care mai există parţial şi astăzi. De-a lungul zidului erau plantaţi nişte castani mari, ca de altfel şi în grădină, iar fiecare din noi, copiii, avea castanul lui. Ţin minte că al Ilenei[72] era în colţul format de gardul de fier şi cel de scânduri. Restul nu mai ştiu.

Narcis Dorin Ion: Vă amintiţi cum arătau interioarele casei bunicilor dumneavoastră?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, era o frumuseţe, avea o scară monumentală. Se intra frumos – avea scări de marmură la intrare – într-un salon imens, din care pornea o scară frumoasă, foarte înaltă. Jos erau trei odăi mari, dintre care una era salonul mare, care era mobilat în stil *Louis XV* şi era foarte greu de încălzit. Când mama ne dădea lecţii de pian, ne îngheţau degetele pe clape, pentru că era foarte frig.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Intrarea principală în casă se făcea din curte, în stânga. Era o uşă mare şi grea, jumătatea de jos era din lemn, iar cea de sus din sticlă. Intrai într-un vestibul cu trei trepte lungi din marmură şi două oglinzi mari în dreapta şi stânga, în care – fiind aşezate faţă în faţă – te vedeai la infinit. Apoi intrai într-un hol imens, printr-o uşă mare cu geamlâc colorat, în mijlocul fiecărui „batant" al uşii fiind o stemă cu iniţialele „N.C.". Holul, cum am spus, era foarte mare şi avea în colţurile de lângă uşa vestibulului câte un scaun din lemn sculptat. Pe spătarul unuia dintre scaune era reprezentată masca comediei.

Apoi venea salonul mare, cu mobila în stil *Aubusson*, un cămin mare în acelaşi stil, cu tabloul lui mama-mare deasupra. Avea şi un pian cu coadă şi pe pereţi erau tapiserii frumoase. Salonul comunica cu odaia lui Tanti Kita. Din salon ieşeai în seră, din care porneau nişte trepte foarte mari spre grădină. Noi nu am mai apucat sera decât sub formă de depozit, dar vara – când salonul era deschis –

---

[71] În această casă – situată pe fosta stradă *Mercur* – locuise familia colonelului Alexandru D. Sturdza (23 mai 1869 - 28 septembrie 1939), fiul lui Dimitrie A. Sturdza (10 martie 1833 - 21 octombrie 1914), cunoscutul om politic, preşedinte al Partidului Naţional Liberal, prim-ministru al României. Astăzi în această casă funcţionează o cafenea (vis-à-vis de restaurantul *La Mama*), iar în casa lui Dimitrie Sturdza de pe strada *Pictor Verona* nr. 13-15, Librăria *Cărtureşti* din Bucureşti. În casa colonelului Sturdza s-a născut Ileana Carp, aceasta fiind nepoata de frate a Elisabetei (Dudu) Carp (1874-1963), sora lui Grigore Carp şi soţia lui Alexandru D. Sturdza.

[72] Elena (Ileana) Carp (9 aprilie 1922 - 23 octombrie 2011), fiica lui Grigore P. Carp (1888-1971) şi a Mariei-Cristina (Kita) Cerkez (8 decembrie 1895 - 4 aprilie 1985). Căsătorită cu Alexandru (Sandu) Negri (27 iulie 1913 - 30 august 1985), cu care a avut doi copii: Costache (n. 30 noiembrie 1947) şi Alexandra (15 iunie 1944 - 29 septembrie 2010). Verişoară primară cu doamnele Elisabeta Bălăceanu-Stolnici şi Alexandra Koslinski-Bucşan.

circulam prin ea. Salonul avea doar un cămin, nu avea sobe şi trebuia să aducem lemne de la ţară ca să-l încălzim, era foarte greu atunci.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Lângă acest salon, în stânga când intrai, era camera familiei Carp, a unchiului meu şi a mătuşii mele.

Narcis Dorin Ion: Adică Maria-Cristina Cerkez şi soţul ei, Grigore P. Carp, fiul marelui om politic conservator Petre P. Carp.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, exact. Camera lui Tanti Kita şi Nenea Gogore[73] – cum le spuneam noi, în familie – era situată în stânga holului şi forma colţul casei dinspre grădină, în faţă. Fiind foarte mare, camera servea şi de birou lui Nenea Gogore şi avea tot o sobă mare, albă.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: În continuare era sufrageria, ultima pe stânga, care era mobilată destul de greoi, cu un gen de mobilă italienească cu picioare masive, de culoare maro închis.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Sufrageria era şi ea imensă, cu boisseries de stejar maron, la fel şi mobila, formată dintr-o masă mare care se putea lungi, scaune cu monograma „N.C.", un bufet mare cu vitrină, altul mai mic fără şi încă două mai mici, fără uşi. Şi aici era un cămin imens din acelaşi lemn. Geamurile, care ocupau un perete întreg, erau tot cu vitralii colorate şi dădeau spre grădină. Lângă *cheminée*, la fel cu boiseria pereţilor, era o uşă care dădea pe un coridor şi avea o ferestruică prin care se pasau mâncărurile.

Narcis Dorin Ion: Această sufragerie a primit numeroşi oaspeţi, de-a lungul timpului. Cum erau organizate aceste recepţii de familie?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Tocmai de aceea, în sufragerie era o masă foarte mare – care a fost vândută apoi, odată cu casa – la care încăpeau toţi oaspeţii care veneau la noi. La noi veneau aproape în fiecare duminică musafiri, în special din familia Hagi-Mosco. Cel mai simpatic era unchiul meu, căpitanul Georges Hagi-Mosco[74], fratele tatălui meu, care a luptat la Mărăşeşti, în Primul Război Mondial, împreună cu tata. În război a explodat lângă el o grenadă şi din această cauză surzise, săracul. Noi eram obraznici şi tanti Lili îl întreba: „Georges, comment est-ce-qu' il fait dehors?".

Alexandra Koslinski-Bucşan: Sau „Georges, mai fumezi?". Şi el, săracul, răspundea: „A, e frumos, adevărat e foarte frumos afară". Şi noi, care eram acolo, ne prăpădeam de râs. „Georges, ia un măr", îi spunea tanti Nicole. El, nimic. Şi atunci Lisbeth îi arăta mărul. El era foarte drăguţ, de fiecare dată ne aducea bomboane.

---

[73] Grigore P. Carp (29 iunie 1888 - 8 august 1971), fiul Sevastiei Cantacuzino (1853-1947) şi al lui Petre P. Carp (29 iunie 1837, Iaşi - 19 iunie 1919, Ţibăneşti, judeţul Iaşi), om politic conservator, preşedinte al Partidului Conservator, prim-ministru al României.

[74] George Hagi-Mosco (18 iulie 1884 - 14 februarie 1949), fiul lui Nicolae Hagi-Mosco (6 decembrie 1828 - 4 august 1893) şi al Pulcheriei (Profira) Slătineanu (22 septembrie 1845 - 26 octombrie 1917). Colonel de cavalerie şi inginer hotarnic. Necăsătorit.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ce vreţi, domnule, eram copii! Mai venea şi tanti Miţilica, adică Maria Hagi-Mosco, sora lui, căsătorită cu un domn Petrescu, care a dispărut. Era scurtă, îndesată, dar era foarte drăguţă. Din 11 copii ai lui Nicolae Hagi-Mosco şi ai Profirei Slătineanu au rămas doar patru: Georges, Emanoil, Elisabeta[75] şi Maria[76]. Era apoi – la mesele noastre – nevasta lui nenea Gogu Cerkez, arhitectul: tanti Lili, născută Ghermani[77]. Urma tanti Beta Hagi-Mosco – Elisabeta, după care m-a numit pe mine. Ea a fost căsătorită Căpităneanu şi apoi Arifeanu. A avut un băiat – Nicky Douglas Căpităneanu – care a dispărut în al Doilea Război Mondial, în Rusia. Mama lui nu a crezut niciodată că a murit şi l-a aşteptat întreaga viaţă să revină. Era o masă de 24 de persoane şi avea o vedere splendidă spre grădină. În dreapta era o curticică, în care era casa lui nenea Bitzi Iacovaki, frate cu mama-mare.

Ca să trecem spre scară, lângă ea era o altă cameră mare, biroul lui tata, unde avea un birou masiv, care a fost mutat apoi în casa din strada *Grigore Cerkez*. Biroul avea dedesubt un fel de ascunzătoare, în care ne băgam noi când nu era tata acasă şi ne ascundeam şi când venea tata şi ne prindea nu ştiam cum să alergăm mai repede, fiecare pe altă parte. Tata era singurul sever din casă, când făceam gălăgie prea multă ne punea la punct, fără să discute.

Narcis Dorin Ion: Îl deranjaţi la studii, la cercetările sale istorice sau genealogice?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ce să spun! După biroul tatălui meu, venea biroul lui nenea Georgică.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Adică biroul tatălui meu, Gheorghe Koslinski, amplasat în prima cameră de pe partea dreaptă, înainte de biroul lui nenea Manole Hagi-Mosco. Iniţial – îmi spunea mama-mare – aici fusese biroul lui tata-mare, inginerul Nicu Cerkez, dar eu nu l-am mai apucat, era bolnav şi a murit în anul în care m-am născut eu. Biroul lui tata forma colţul casei din spate, spre curte. Avea geamuri, tot cu vitralii colorate, şi o mobilă mare, grea: bibliotecă,

---

[75] Elisabeta Hagi-Mosco (3 martie 1886 - 4 noiembrie 1946), căsătorită în 29 noiembrie 1910 cu Constantin Douglas Căpităneanu, ofiţer superior de artilerie, de care se desparte în ianuarie 1923. Se recăsătoreşte cu Ion Arifeanu, căpitan de infanterie. Din primul mariaj se naşte un singur fiu, Nicolae Douglas Căpităneanu, mort în Rusia în 1942.

[76] Maria Hagi-Mosco (22 decembrie 1868 - 25 februarie 1944). Căsătorită cu Dimitrie Petrescu-Halepliu, consul general, de care se desparte în 1919.

[77] Elena Ghermani (4 octombrie 1864 - 30 aprilie 1952), fiica lui Teodor Ghermani şi a Angelica Sabeki. Căsătorită cu arhitectul Grigore Cerkez, cu care a avut un singur fiu, Teodor Dan - Dodel (28 noiembrie 1884 - 5 decembrie 1918). Acesta s-a căsătorit, la 26 aprilie 1915, cu Yvonna, fiica lui Alexandru G. Florescu şi a Olgăi Costescu-Comăneanu, cu care a avut un fiu, Aldea-Dan (7 februarie 1916 - 15 mai 1989, Brazilia), inginer de profesie.

masă, scaune, fotolii, totul din lemn masiv sculptat şi piele, nu mai ştiu ce stil! Biblioteca se află la regretatul meu frate Niculae[78], ca şi masa rotundă din holul de sus. Era şi un cămin enorm, mărginit de acelaşi lemn.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ştiu că nenea Georgică era atât de drăguţ şi de bun. Eu eram cam „clei" la matematică şi nenea Georgică îmi dădea lecţii. Când avea timp, mă duceam la el şi mă „lumina".

Narcis Dorin Ion: Familia lui Grigore Carp avea şi ea o cameră în această casă.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, era la parter, vis-à-vis de biroul tatălui meu.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Unchiul Grigore Carp se ocupa de o fabrică de zahăr, avea biroul acolo unde lucra, dar avea un birou şi în odaie cu tanti Kita. Ei îşi primeau musafirii în apartamentul lor din casa bunicilor: Alecu Rioşanu de la Izbiceni, Grigore Duca. Ei aveau grupul lor de prieteni, pe care îi primeau. Tata era – cum e şi Muţi Bălăceanu, soţul meu – cu nasul în cărţi şi cu istoria, şi nenea Georgică era singurul care avea un serviciu.

Narcis Dorin Ion: Deci, tatăl dumneavoastră, Emanoil Hagi-Mosco, începuse să strângă o bibliotecă chiar în casa socrului său, Nicu Cerkez.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Era mare, ce să mai spun, mai ales pentru noi copiii. Era aşezată în biroul tatălui meu. Nu erau atât de multe volume ca la Dan Berindei[79], dar tata avea foarte multe cărţi.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Biroul lui Nenea Manole era plin de mobile, cărţi, obiecte (pe pereţi erau două măşti, de care mie îmi era frică!), o sobă mare din faianţa albă. În fund, după o perdea, era o uşă care dădea pe scara de serviciu.

---

[78] Niculae Koslinski (19 octombrie 1921 - 2002), fiul viceamiralului Gheorghe Koslinski şi al Mariei-Simona Cerkez. Absolvent al Şcolii Navale din Constanţa, sublocotenentul Niculae Koslinski participă la acţiunile navale din Marea Neagră. Continuă cariera militară, devenind căpitan de marină (1947), până în anul 1951, când este scos din cadrele active, pe motive de origine socială. Ulterior devine inginer topograf şi geodez, absolvind şi Facultatea de Istorie a Universităţii din Bucureşti. Ca istoric militar, Niculae Koslinski a publicat mai multe lucrări dedicate istoriei marinei şi forţelor navale: *Războaie pe mare în veacul al XVI-lea. Preveza şi Lepanto* (1991); *Războiul naval de-a lungul veacurilor* (1994, 1996); *Marina militară în al Doilea Război Mondial*, vol. I (1939-1942), vol. II (1942-1944), în colaborare cu Raymond Stănescu (1997).

[79] Dan Berindei (n. 3 noiembrie 1923), fiul lui Alexandru I. Berindei şi al Dinei Berindei, reputat istoric al perioadei moderne a istoriei României, membru (din 1992) şi vicepreşedinte (2006-2014) al Academiei Române. În anul 2013 domnia sa a donat vasta sa bibliotecă (peste 40 000 de volume) Bibliotecii *Alexandru şi Aristia Aman* din Craiova.

Ştefan D. Pleşia: Aşa cum am văzut eu în casa din strada *Grigore Cerkez* în care m-am născut, camera bunicului avea pereţii plini, tapetaţi cu cărţi, cu ceea ce a mai putut să aducă din casa lui Nicu Cerkez.

Narcis Dorin Ion: În fond, cele trei fiice ale Mariei Iacovaki şi ale lui Nicu Cerkez – Maria-Nicola, Maria-Cristina şi Maria-Simona – au locuit împreună în această casă cu soţii lor: Emanoil Hagi-Mosco, Grigore Carp şi Gheorghe Koslinski.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, şi noi eram şase copii, şase veri primari.

Narcis Dorin Ion: Să îi prezentăm pe rând.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: De la Maria-Nicola, un băiat, Ion (Noni), şi o fată, cu. De la Simona Koslinski la fel, Niculae şi Alexandra. De la Maria-Cristina Carp erau două fete: Ileana şi Maria (Mitzis)[80]. Plus prietenii care veneau, cu guvernantele lor. Noi ne petreceam timpul, când era frumos, în grădină. Când nu, în salonul de sus, după ce urcai scările şi ajungeai într-un salon lung, unde în partea stânga era apartamentul familiei Koslinski.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Aveam odaia mea, unde stăteam eu cu guvernanta. Odaia mea era situată în stânga holului mare, era mare, cu o sobă albă şi mobilă simplă destul de urâtă. Pe urmă avea Niculae, fratele meu, odaia lui, mai mică şi pe urmă era odaia de dormit a părinţilor mei, cu baia, şi un fel de intrând, unde era un dulap. Ăsta era apartamentul nostru. Pe palier era telefonul şi o bancă din lemn curbat şi paie.

Narcis Dorin Ion: Cu guvernantele în ce limbă vorbeaţi?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: În limba germană. Cu Ana, când a fost, vorbeam numai în româneşte.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Ana era cu noi în Italia, când m-am născut eu. A fost şi când era Niculae mic. Pe urmă când ne-am întors noi în Bucureşti, Ana a plecat.

Narcis Dorin Ion: La etaj era, deci, un apartament pentru familia Koslinski.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, şi ieşind de la familia Koslinski, în capătul salonului mare era o odaie foarte plăcută, cu mobilier în stil franţuzesc *Louis XVI* şi tapet roz, în care a stat tata-mare cât a trăit. Se vedea bine, era luminoasă, cu geamuri de jur împrejur.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Acolo se folosea doar vara, pentru că iarna nu se putea sta. Era foarte frig şi salonaşul nu avea încălzire, avea doar un cămin.

[80] Maria (Mitzis) Carp (13 februarie 1925 - 30 octombrie 2010), fiica lui Grigore Carp şi a Mariei-Cristina Cerkez. Căsătorită cu Radu Slătineanu (28 august 1920 - 10 septembrie 1986). Fără urmaşi.

Iarna stătea închis, vara primea mama-mare lumea. Era un salon adorabil, cu mobilă rococo şi un cămin frumos, deasupra intrării principale. În stânga holului era, mai întai, un calorifer în faţa căruia stăteau caii-balansoar ai lui Mitzis şi Noni. Apoi era o măsuţă rotundă (a ajuns tot la Niculae), cu două fotolii pline, îmbrăcate în catifea verde; pe măsuţă era şi un radio cu căşti. Acolo stătea lumea „mare", după ce noi ne culcam. Urma uşa de la odaia mea, apoi o masă destul de mare, rotundă, cu marmură, cu scaune şi fotolii din lemn curbat şi paie, unde ne luam micul dejun şi cafeaua cu lapte de după-masă şi unde, în ultimii ani – când iarna nu se mai încălzea sufrageria mare – mâncam toată familia. Venea apoi o sobă mare de teracotă bleu-marine, apoi un mic bureau şi, în fine, uşa de la odăile Koslinski, ca să spun aşa.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Vis-à-vis veneau odaia lui mama-mare, baia, odaia mea şi odaia de toaletă a lui mama-mare, garderoba (depozit de lăzi şi cufere) şi apoi aşa-zisul bufet, unde se pregăteau micul dejun şi ceaiul de la ora 5.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Odaia lui mama-mare era foarte mare, cu mobile frumoase, albe, cred că în stil *Louis XVI,* un dulap tripeu cu oglinzi mari, un „prie-Dieu" într-un colţ, o sobă albă care avea pe marginea ieşită un coş şi două sfeşnice din porţelan de Saxa. Mai era o dormeuză, o lampă cu picior, scaune, fotolii, măsuţe, un balansoar şi o masă de servit cu rotiţe şi ceşti frumoase, căci lumea „mare" lua ceaiul de la ora 5 în odaia lui mama-mare. Tot din odaia ei ieşeai pe balcon, care era spre grădină, deasupra serei. Pe el creşteau glicina şi viţa-de-vie cu struguri comestibili.

Din odaia lui mama-mare puteai ieşi pe coridor, unde erau, mai întâi, odaia lui Lisbeth, apoi cabinetul de toaletă al lui mama-mare, apoi baia lui mama-mare, foarte mare, apoi aşa-numita „garderobă", o cameră plină cu dulapuri, lăzi, cufere, cutii pline cu vechituri, unde ne plăcea să facem explorări, deşi mama-mare nu ne dădea voie, dar descoperisem unde ţinea cheia şi, când nu era acasă, profitam! În fundul coridorului era un oficiu zis „bufetul", unde se pregătea micul dejun şi ceaiul.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Când am crescut mai mare, nu mai dormeam cu Noni[81], fratele meu, şi aveam odaia mea, la etaj, lângă odaia lui mama-mare. Apartamentul Hagi-Mosco era mai jos, între etaje, şi jos de tot era familia Carp. Fetele lor erau la acelaşi etaj cu Hagi-Moscii, tot între etaje, la acest mezanin, unde verişoarele noastre Carp aveau două camere.

Narcis Dorin Ion: Deci, casa lui Nicu Cerkez avea un parter, mezanin şi etaj, toate comunicând printr-o scară monumentală.

[81] Ion (Noni) Hagi-Mosco (8 decembrie 1924 - 19 august 2002), fiul lui Emanoil Hagi-Mosco şi al Mariei-Nicola Cerkez. Necăsătorit, fără urmaşi. Cu el se stinge, pe linie masculină, familia Hagi-Mosco, al cărei început în Ţara Românească – în secolul al XVIII-lea – se datora tot unui Ion Hagi-Mosco.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, era un parter, era un mezanin doar într-o parte, spre spatele casei, spre curte, şi un etaj. În fundul holului mare era scara principală, tot din lemn masiv, iar balustrada se termina jos cu un stâlp pe care era o lampă de bronz în formă de femeie care ţinea abajurul. Sub scară era o uşă care dădea spre coridorul de serviciu. Tot sub scară era depozitată o masă de biliard şi statuia albă a unui grifon sau aşa ceva. Pe peretele din fund era un afiş gen Toulouse-Lautrec şi o pendulă mare, care a ajuns la Noni Hagi-Mosco, ca şi bufetul mic din sufragerie şi tabloul cu mama-mare Cerkez în picioare. Deasupra fiecărei uşi din holul mare era câte un tablou reprezentând pe fiecare dintre fraţii Cerkez.

Scara avea, mai întâi, 13 trepte, apoi era un mic platou pe care era o bancă din lemn pirogravat şi pe perete o oglindă imensă. Apoi urmau cinci trepte la stânga, un nou platou cu un scaun pirogravat (se află la mine), apoi iar la stânga şapte trepte şi ajungeai pe palierul de la etaj. În faţă un perete jumătate din lemn, jumătate din sticlă, cu uşă dublă, prin care se intra în holul mare de sus, unde ne petreceam cea mai mare parte a vieţii. La dreapta era o canapea cu două fotolii Biedermaier şi o măsuţă (canapeaua şi fotoliile sunt la Lisbeth), apoi o uşă dublă ce dădea pe un coridor, apoi o canapea mare care nu ştiu cum a rezistat săriturilor noastre, apoi o bibliotecă turnantă (a ajuns la Niculae Koslinski, fratele meu) şi uşa dublă spre odaia lui mama-mare.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noni, cu mine, cu mama, cu tata eram la etaj. Pe urmă, când am mai crescut, mama m-a scos din odaia lui Noni – că nu ne înţelegeam – şi m-a mutat într-o odaie lângă mama-mare, între camera ei de toaletă şi baia lui mama-mare.

Narcis Dorin Ion: Deci pe mama-mare, dumneavoastră, cel puţin, aţi cunoscut-o foarte bine.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Foarte bine. Şi am terorizat-o. Săraca, mama-mare!

Narcis Dorin Ion: Cum era mama-mare?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Săraca, mama-mare! Ea ne suporta pe toţi pentru că eram joaca ei şi totul se petrecea în acel hol mare de sus. De exemplu, erau nişte canapele, mici, pătrate, fără spătar, pe roţi. Şi Niculae şi cu mine ne puneam pe burtă pe câte unul din scaunele acestea şi de la un capăt la altul – vîjjjj – ajungeam în partea cealaltă. Cum să nu o speriem pe biata mama-mare!

Alexandra Koslinski-Bucşan: Am uitat să spun că holul mare de sus era şi el tapetat cu boiserie, dar din lemn simplu lustruit. În partea de sus avea nişte dreptunghiuri, unde erau puse mici tablouri, de mărime carte poştală, cu reproduceri din tablouri celebre. Pe noi ne enerva „Mona Lisa", pentru că se uita mereu la noi! Tot aşa, pentru acelaşi motiv, ne enerva şi o fotografie de-a regelui Carol al II-lea, care se afla în „salonaş" şi care avea şi o dedicaţie cu semnătura lui.

Pe vremea aia era doar principe şi o dăduse familiei Cerkez ca mulţumire, când – într-o zi, când a jucat tenis cu fetele Cerkez – a întârziat şi mama-mare l-a invitat la masă!

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Şi pentru că m-ai întrebat de mama-mare trebuie să-ţi spun că mama-mare, săraca, ne-a suportat. Făceam gălăgie, ne băteam, veneau prieteni sus, ne păruiam şi cu aceia. În special eu şi cu Niculae ne ţineam de păr şi spuneam: „Dacă dai drumul, dau. Dacă dai drumul, dau". Nici unul nu dădea drumul.

Narcis Dorin Ion: Pe tata-mare vi-l amintiţi. Aveaţi şase ani când a murit Nicu Cerkez, în 1927.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, când a murit tata-mare aveam şase ani. Am un suvenir pe care nu pot să îl uit nici acum. A venit mama cu mine – împlinisem şase ani! – să mă ducă la tata-mare, care era în odăiţa lui, pe un fotoliu sau un scaun cu rotile, nu ştiu dacă exista atunci. Tata-mare nu umbla, nu se scula. Şi, săracul, a vrut să mă ia în braţe iar eu, copil fiind, am făcut mutre, nu am vrut. Îmi aduc aminte că îi curgeau lacrimi lui tata-mare. Nici acum nu pot să uit răutatea copilărească.

Narcis Dorin Ion: Deci aţi rămas cu imaginea aceasta ca amintire?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, am rămas cu amintirea asta, cu lacrimile lui tata-mare. Pentru că era un om extraordinar de bun.

Narcis Dorin Ion: Tata-mare a fost inginer-constructor. Proiectul casei l-a făcut el sau l-a făcut fratele lui, arhitectul Grigore Cerkez?

Adlexandra Koslinski-Bucşan: Da. El a făcut casa. Ţin minte că am întrebat-o pe bunica mea cine a făcut casa, mi-a spus: „Păi, tata-mare a făcut casa". Cap-coadă.

Ştefan D. Pleşia: El a făcut multe clădiri, între care Banca Naţională, Muzeul Colecţiilor. Avea toate capacităţile să-şi facă propria casă.

Narcis Dorin Ion: Toată viaţa aceasta a dumneavoastră, ca şi copii, aţi stat în casa bunicilor până în 1939, când dumneavoastră aveaţi 18 ani. Aţi rămas toţi cei şase veri în casă până în 1939?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Înainte au plecat copiii Carp, pentru că a găsit nenea Gogore un apartament pe bulevardul *Dacia* şi s-a mutat acolo. Lui îi convenea să se mute, pentru că la noi nu avea decât o odaie, nu avea biroul lui. Pe când tata şi nenea Georgică aveau biroul lor şi făceau şi câte ceva, pe când nenea Gogore era doar cu moşia de la Gârbovana.

Ştefan D. Pleşia: Când a ieşit din închisoare – în 1964, după opt ani de detenţie – nenea Gogore a venit cu tanti Kita şi stăteau în subsolul casei noastre din strada *Grigore Cerkez*, într-o cămăruţă la demisol, fiindcă nu aveau unde să stea. Atunci am făcut audiţii muzicale cu el – era mare meloman – dar în special pe muzică germană. Adora Bruckner, am avut discuţii cu el, îmi explica despre simfoniile lui Bruckner, am învăţat multe atunci, eu eram înnebunit. În schimb, eu

i-am pus *Concertul nr. 2 pentru pian* de Rahmaninov, pe care nu-l cunoştea, el fusese în închisoare, nu era la curent cu muzica rusească, care începuse să se cânte foarte mult la noi. În schimb bunica mea adora *Concertul nr. 2* de Rahmaninov. Aveam atunci un pick-up – câştigat de mine în urma unui concurs muzical la Radio în 1963 – şi discuri din acelea de 78 de turaţii pe minut în care, la fiecare patru minute, întorceai discul. I-a plăcut foarte mult să asculte şi atunci a descoperit şi el acest concert.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Pe toate cele trei fete le chema cu Maria înainte: Maria-Nicola, Maria-Cristina şi Maria-Simona, pentru că mama lor era Maria.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Şi pe mine m-a botezat mama-mare tot Maria-Elisabeta, pentru că mama-mare a pierdut trei băieţi.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Exact. Mama-mare a avut înainte trei băieţi, care au murit mici, la naştere sau de copii şi de aceea mama-mare şi-a botezat cele trei fete cu Maria, cum se spune le-a încredinţat Fecioarei Maria.

Narcis Dorin Ion: Mama-mare făcuse studii sau era autodidactă, cu guvernantă.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Nu, era ca pe vremuri, mama-mare nu făcuse studii. De fapt, ca să fiu cinstită, eu am făcut două clase de liceu într-un an, am terminat liceul, dar tata nu a vrut să mă lase la Facultate. M-am logodit şi m-a măritat la 19 ani, în 1940.

Narcis Dorin Ion: Să rămânem cu bunica şi familia Cerkez.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Dar, revenind la bunica, trebuie să spun că atunci când am crescut m-am mutat într-o odaie lângă mama-mare. Odaia avea o terasă mare, frumoasă, plină de glicină mov, era o splendoare şi mirosea frumos. Grădina casei era destul de mare, în formă rotundă şi la mijloc trona statuia lui Ioan Georgescu, *Aruncătorul de lance*[82].

Alexandra Koslinski-Bucşan: Grădina casei noastre era plină de tufe de liliac, mai ales de-a lungul gardurilor, astfel că din stradă nu vedeai nimic în grădină. Unii lilieci erau adevăraţi pomi, în care noi ne căţăram sau foloseam o cracă orizontală drept trapez. În mijlocul grădinii era un fost bazin rotund, acum umplut cu pământ, în mijlocul căruia se afla „omul", o statuie din bronz reprezentând aruncătorul de suliţă. Robinetul de apă a rămas şi de el se adaptase furtunul cu care se stropea grădina. În jurul rondului creşteau irişi şi crini roşii. Faţada casei dinspre grădină avea o seră mare la care duceau nişte scări mari de piatră. Grădina era despărţită de curte printr-un gard mic de fier. Statuia aceasta era în mijlocul grădinii casei lui Nicu Cerkez. Asta a donat-o mama-mare Ateneului.

[82] Actualmente statuia se află în colecţiile Muzeului Naţional de Artă al României.

Ştefan D. Pleşia: Acum statuia este la Muzeul Naţional de Artă din Bucureşti.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Când am fost la Muzeul de Artă am avut un şoc, pentru că noi ştiam că dispăruse statuia şi când am văzut-o acolo am zis: „Nu se poate, asta e statuia noastră".

Alexandra Koslinski-Bucşan: Noi ne cățăram pe ea, când eram copii, şi când am văzut-o la Muzeu mi s-a părut mai mică.

Narcis Dorin Ion: Oricum eraţi copii şi curtea casei era mai mică.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Şi în curtea noastră statuia era pe un soclu de piatră.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Aveam o curte mare şi o grădină frumoasă. În grădină ne jucam şi aici veneau alţi copii: Mona Vrăbiescu[83], copiii Hariton, Ioana Miclescu-Odobescu[84].

Alexandra Koslinski-Bucşan: Curtea era plină de tufe de liliac, violet, tot gardul, din stradă nu se vedea nimic în grădină. Mai erau şi câțiva castani, într-un colţ era un castan mare şi unul în fundul curţii.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Vedeai doar casa lui nenea Bitzi Iacovaki, fratele bunicii, dar nu aveai contact direct.

Narcis Dorin Ion: Nenea Bitzi avea copii cu care să vă jucaţi?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Nu. Doamna Herescu, care a fost a doua soţie a lui nenea Bitzi, avea un fiu Lichiardopol, care murise.

Narcis Dorin Ion: Deci mama-mare a avut un frate diplomat.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da. Ştiu că era câte odată un bal, ca pe vremuri, şi nenea Bitzi – care nu avea maşină – mergea la bal cu trăsura. La plecare, când era iarnă, uşierul striga „L' atelage de monsieur le ministre". Şi venea trăsura ca să îl ia pe nenea Bitzi. El venea la mama-mare, l-am cunoscut foarte bine.

Narcis Dorin Ion: Revenind la casa bunicilor, care era atmosfera între cei şase veri?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Ele se certau, ea şi cu vară-sa Ileana, împotriva lui Niculae, fratele meu, erau nişte certuri, se înţepau. Noni, fratele lui Lisbeth, era întotdeauna de partea ei, mama-mare Cerkez, întotdeauna era de partea lui Niculae.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Îmi aduc aminte de biata Ileana, care nu era aşa bătăioasă ca mine – eu, de când mă băteam cu Niculae, prinsesem curaj – de

[83] Simona M. Vrăbiescu-Kleckner (n. 1926), autoarea, între altele, a două volume de memorii, intitulate *Pe urmele mele în două lumi: România-SUA. Romanul unei vieţi - cronica unei epoci* (apărute la Editura Curtea Veche, 2013-2014).

[84] Ioana Odobescu (15 iulie 1920 - 6 decembrie 2011), fiica lui Iancu Nicoară Miclescu-Prăjescu (1892-1973) şi a Mariei Christopol (1900-1965). Căsătorită cu Dinu Odobescu.

fiecare dată când o împingeam totdeauna cădea pe spate. Am avut o viață de copii fericiți.

Narcis Dorin Ion: Ca educație ce vă amintiți? Era făcută doar cu guvernantele?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Întâi am avut guvernante cu care vorbeam germana.

Narcis Dorin Ion: Toată lumea știa germana.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, toată lumea știa germana, dar în casă se vorbea numai franțuzește, cei mari vorbeau numai franceza și atunci am învățat franțuzește de la ei.

Narcis Dorin Ion: Engleza nu era la modă atunci?

Alexandra Koslinski-Bucșan: Nu, atunci franceza era limba de bază. Noi am avut o guvernantă germană în casă iar fetele Carp o *schwesteră*.

Narcis Dorin Ion: Regretata doamnă Safta Varlam[85], fiica generalului Radu R. Rosetti, mi-a povestit că a început cu limba engleza, pentru că a fost în Anglia în copilărie, și apoi a trecut la română, franceză și germană. La fel și regretata doamnă Ileana Sturdza[86].

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Safta vorbea foarte frumos englezește. Pe urmă eu am învățat engleza – vreau să spun drept – singură. Aveam o carte, un roman – atunci în copilărie – care era scris în două limbi, în românește și în englezește și puteam să citesc și să compar. Atunci mi-a fost mai ușor să învăț engleza. Până la sfârșit, mama mi-a luat o profesoară de engleză, o chema Rose Macintosh, era o irlandeză foarte drăguță. Dan Pleșia, primul meu soț, învățase foarte bine engleza pentru că el a avut o guvernantă pe care o chema Miss Moerser, care avea în grijă băieții Vorvoreanu[87] de la Craiova și toți au învățat foarte bine engleza.

Narcis Dorin Ion: Bănuiesc că știa și franceza și germana?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, știa franceză și germană, la fel de bine ca engleza.

Ștefan D. Pleșia: De aceea, tata a fost, pentru un timp, și ghid ONT, în perioada comunismului. În anii 1964-1968 tata a însoțit grupuri de turiști în

[85] Elisaveta (Safta) Varlam (27 martie 1914 - 22 decembrie 2010), fiica generalului Radu R. Rosetti și a Ioanei Al. Știrbey. Căsătorită cu Horia Varlam, cu care a avut doi fii: Toma și Ion.

[86] Ileana Sturdza (16/28 mai 1915 - 10 septembrie 2006), fiica generalului George G. Manu și a Elenei Mavrodi. Căsătorită cu Dimitrie M. Sturdza, cu care a avut doi copii: Elena (Lala) și Mihai Dimitrie Sturdza, reputat istoric și genealog.

[87] George (1916-?) și Ion (1921-1983) Vorvoreanu, fiii lui Constantin (Costinel) Vorvoreanu (1886-1975, Paris) și ai Margaretei Geblescu. Erau veri primari cu Dan Pleșia, prin mama acestuia, Florica Vorvoreanu (1884-1973).

croazierele pe Dunăre, de la Giurgiu până la Budapesta şi Viena. Graţie lui, în 1964 am făcut şi eu o excursie pe Dunăre până la Porţile de Fier şi aşa am putut vizita insula Ada-Kaleh înainte de a se construi barajul care a înghiţit-o. După aceea, tata a fost traducător al FAO (*Food and Agriculture Organization*) pentru România.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Îmi aduc aminte că în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a căzut un avion pe câmpul familiei Pleşia, la Cilieni. Au venit de la Primărie să ne anunţe că e un aviator întreg, nevătămat, şi ei nu ştiu ce să facă cu el. Era englez şi m-am dus şi eu cu Dan să văd. Dan s-a descurcat foarte bine cu el şi l-au trimis la un lagăr de prizonieri, pentru că ţăranii nu aveau ce să facă cu el acolo. Aşa cum a fost o poveste cu mama Tandei Caragea[88], Ecaterina[89], care a salvat nişte aviatori englezi sau americani din mâna nemţilor, zicând că ea i-a prins, sunt ai ei şi nu-i dă, pentru că au căzut pe moşia ei. Şi aceştia au rămas recunoscători o viaţă întreagă. Atunci când Tanda Caragea a ajuns în America, ei au ajutat-o.

Narcis Dorin Ion: Să revenim la casa lui Nicu Cerkez din Bucureşti şi la bunica Maria Iacovaki. Spuneaţi că luaţi lecţii de pian în acea casă, acolo aţi făcut educaţia muzicală.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Mama mea – Maria-Nicola Cerkez, căreia noi îi spuneam Mane – era mare melomană, ca şi unchiul meu Grigore Carp. De la ea a moştenit fiul meu Ştefan gustul pentru muzica clasică. Eu, nimic, eram „clei"! Şi mama a vrut să mă înveţe să cânt la pian şi pe mine. În salonul acela imens, care trebuia încălzit cu tone de lemne – ne încălzeam cu lemne de la ţară, din pădurea noastră – îmi era frig, îmi îngheţau mâinile. Pentru că nu avea ziduri, avea o terasă în faţă.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Era un fel de seră.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da. Prin terasa aceea venea frig. Pianul era în salonul mare.

Narcis Dorin Ion: Şi chiar mama vă dădea lecţii de pian sau v-a adus un profesor?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Mama, pentru că ea studiase pianul la Paris. Pe urmă, iarna, mergeam de Crăciun, la Gârbovana, care era o moşie mare – cu fermă, cu animale, cu cai – pe care mama-mare o dăduse fiicei ei Maria-Cristina, căsătorită cu Grigore Carp.

---

[88] Alexandra (Tanda) Caragea/Caradja (1920-1997), fiica lui Constantin Caradja şi a Ecaterinei Kretzulescu.

[89] Ecaterina Olimpia Kretzulescu (1893-1993), căsătorită în 27 aprilie 1914 cu Constantin Caradja (26 decembrie 1892 - 23 decembrie 1961), fiul entomologului Aristide Caradja, membru al Academiei Române. Au avut împreună trei copii: Irina (19 iulie 1915 - 10 noiembrie 1940; căsătorită cu Constantin Emandi, mort în aceeaşi zi cu soţia sa, la Bârlad), Maria (12 noiembrie 1916 - 24 noiembrie 1933) şi Alexandra (Tanda).

Alexandra Koslinski-Bucşan: Moşia de la Câlnău, în judeţul Buzău, care era mai mare, a fost împărţită de bunica între celelalte două fete ale ei: Marie-Nicole, mama lui Lisbeth, şi mama mea, Maria-Simona.

Narcis Dorin Ion: Dar mergeaţi peste tot, la cele două moşii?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: La Buzău mergeam mai mult noi şi copiii Koslinski, mai puţin copiii Carp. Mama s-a implicat mai mult în administrarea moşiei de la Câlnău. La Gârbovana, îmi aduc aminte de mama şi de nenea Gogore, care cântau mereu la pian, la patru mâini. Acolo petreceam noi Crăciunul, care era o sărbătoare minunată, cum nu mai este acum.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Veneau colindătorii, cu buhaiul. Aveau un fel de fire de păr de cal prinse de un butoiaş şi trăgeau de ele până scoteau un sunet ca buhaiul. Erau îmbrăcaţi în costume populare, era foarte frumos.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Tata era întotdeauna Moş Crăciun. Eu îmi aduc aminte că într-o zi nu mai venea Moş Crăciun. Ies pe uşa de intrare din curte, nu cea care dădea spre grădină, şi îl văd pe Moş Crăciun trecând. Repede, ne-am întors, ne-am pregătit. Pe Moş Crăciun l-am „dibuit" – pentru că i-am cunoscut inelul – era tata. Zic: „Tu eşti Moş Crăciun!". Am rămas amândoi uimiţi. Aveam şapte ani atunci şi mi-am dat seama. Gârbovana era pentru noi o moşie foarte frumoasă, aveam apă (Trotuşul), aveam dealuri. La Buzău moşia era plată, nu aveam dealuri şi râu, nu aveai nimic. La Gârbovana aveam o pădure foarte frumoasă de stejar; mergeam, de exemplu, la pădure călare, pentru că altfel nu aveam cum.

Narcis Dorin Ion: Ce vecini aveaţi la casa din Bucureşti?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Vis-à-vis de noi era casa lui Titu Maiorescu, colţ cu strada *Nicolae Golescu*. Până la dărâmare a avut pe ea o placă unde scria că acolo a locuit T. Maiorescu şi că acolo se ţineau şedinţele Societăţii „Junimea". Când eram noi în strada *D. Sturdza*, acolo locuia Gafencu. Tot vis-à-vis de noi, în partea dinspre bulevard, era o casă mare frumoasă, în acelaşi stil eclectic de secol XIX ca a noastră, dar nu ştiu cui a aparţinut! La un moment dat, când mai stăteam noi acolo, a luat fiinţă în ea un restaurant cu grădină şi s-a numit „Mon Caprice"! Probabil, ca să-i facă o concurenţă lui „Mon Jardin"!

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Eu îmi aduc aminte – dar nu am fost în interior – de casa în care locuia Grigore Gafencu, vis-à-vis de casa bunicului Nicu Cerkez. Stăteam în sera bunicii mele şi ne uitam în curte. Gafencu avea o maşină decapotabilă, roşie, cu care se plimba mai mult soţia lui, Nouchette. Noi ne uitam mereu, când pleca şi venea Nouchette cu maşina. Era o distracţie să mă uit pe geamul de la mama-mare, de acolo, de sus.

Narcis Dorin Ion: După aceea, Grigore Gafencu şi-a construit o casă frumoasă la Şosea.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da. Mai era vis-à-vis şi un restaurant, care se chema *Mon Caprice*, şi la acest restaurant iar eram cu gura căscată să văd cine vine, cine intră. Tot vis-à-vis mai era casa lui Titu Maiorescu. Îmi aduc aminte, la fel, cum se servea masa la noi, în casa bunicilor Cerkez. Era un separeu al sufrageriei, se deschidea un oblon mic şi pe acolo venea mâncarea de la bucătărie.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Era o uşă care se deschidea şi veneau pe un coridor – puţin mai departe de sufragerie – din bucătărie cu mâncărurile.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Veneau cu tavă şi femeia – sufragioaca Chiţa, îmbrăcată cu şorţ alb, cu bonetă, cu tot ce vrei – lua tava şi servea pe toată lumea la masă. Chiţa s-a căsătorit pe urmă cu ordonanţa lui nenea Georgică, amiralul.

Narcis Dorin Ion: Aveaţi bucătar? Mai erau şi alte femei în casă?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Aveam o bucătăreasă în casă şi fiecare familie din casă avea câte o femeie. Ei o aveau pe Tinca, noi am avut mai multe, una era Domnica, dar nu se prea înţelegeau cu mama-mare şi le tot schimba. Tanti Kita Carp nu ştiu dacă avea femeie. Pe urmă era şoferul lui nenea Gogore, era ordonanţa tatălui meu, care era ofiţer de marină şi avea drept la ordonanţă.

Narcis Dorin Ion: Şi tot acest personal numeros locuia în casa lui Nicu Cerkez?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, în dependinţe.

Alexandra Koslinski-Bucşan: În fundul curţii erau dependinţele: şopronul pentru lemne, odăile servitorilor, garajul, magazii, călcătoria, apoi, la stânga, intrarea de serviciu (curtea forma un „L"), pe un coridor în care erau diverse cămări, stăteau trotinetele, bicicletele şi săniile noastre; era şi o curticică de unde intrai în pivniţă, în spălătorie şi în bucătăria mare. După ce Tanti Kita s-a mutat în bulevardul *Dacia*, baia ei s-a transformat în bucătărie iar bucătăria mare nu s-a mai folosit. Mai aveam şi o spălătoreasă, fina Ileana, pe care o duceam la Gârbovana şi o aduceam la Bucureşti, când ne întorceam.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Băieţii şi cu ordonanţele jucau fotbal în curtea casei şi mai spărgeau câte un geam la mama-mare. De aceea spun că am terorizat-o pe biata mama-mare.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Şi ieşea mama-mare la o fereastră sus şi întreba: „Cine a spart iar geamul?".

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Ordonanţele jucau fotbal cu Niculae Koslinski, cu Noni, fratele meu, şi cu fina Ileana, care apăra poarta cu şorţul. Am avut o copilărie fericită, cum nu au avut mulţi.

Narcis Dorin Ion: Deci, în casă erau şase veri, şase părinţi, cu mama-mare şi cu personalul, eraţi peste 20 de persoane în casă.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, eram. Personalul avea o casă specială în curte. Dar, pot să spun că am fost impresionată, pentru că erau condiţii aproape

improprii: odăi mici, cu closet jos, în curte. Şi mi-am spus: „Cum putem noi să locuim aşa cum locuim şi ei să locuiască aşa?".

Alexandra Koslinski-Bucşan: Ei nu aveau baie, era greu.

Narcis Dorin Ion: Nu aţi pus această întrebare bunicii?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Atunci m-a impresionat, dar nu am întrebat-o niciodată pe mama-mare de ce era situaţia asta. Am rămas cu întrebarea asta. Nu aveau alte încăperi de locuit, dar trebuia făcut totuşi ceva.

Narcis Dorin Ion: Tot acest „echipaj" a rămas cu dumneavoastră în casă, până în 1939?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Nu. Primul care a plecat a fost nenea Gogore, care şi-a cumpărat un apartament în bulevardul *Dacia*. Nu mult după el şi după vânzarea casei bunicii, în 1939, am cumpărat noi casa familiei Vlassopol, făcută de arhitectul Paul Emil Miclescu, în strada *Grigore Cerkez* nr. 4.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Şi noi am rămas în casa bunicii până în 1939, pentru că mama mea a murit în 1934 şi tata s-a recăsătorit, în 1937, cu Enny Panaitescu, a cărei mamă era craioveancă, rudă cu Mona Vrăbiescu. El nu a mai locuit cu noi, ci separat, dar foarte aproape de noi.

Narcis Dorin Ion: Dacă tatăl dumneavoastră s-a recăsătorit, dumneavoastră cu fratele, Niculae Koslinski, aţi rămas în casa bunicii?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, pentru că mama-mare Maria Cerkez a ţinut în mod special să ne păstreze, pentru că noi eram copiii mamei, care a murit tânără la Constanţa, din cauza unei pneumonii. Eram la Constanţa, tatăl meu a fost comandantul Diviziei de mare atunci. Niculae, fratele meu, a rămas în Bucureşti, la bunica noastră, pentru că el era deja la şcoală, eu nu eram încă. Noi locuiam cu mama şi tata, în Constanţa, stăteam la etaj, dar bucătăria era jos, la parter. Era înainte de Paşte şi mama mergea jos, să vopsească ouă, venea sus în apartament, şi a răcit. Ea a făcut o pneumonie – mai avusese în copilărie o pneumonie –, dar atunci nu existau antibioticele de azi. Au venit bieţii doctori, a adus şi nenea Gogore un doctor de la Bucureşti, dar mama nu a mai putut fi salvată, nu a rezistat şi a murit la Constanţa, la doar 41 de ani.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noi, toţi copiii, eram la casa de la Câlnău şi aşteptam să vină copiii Koslinski. Ea, Adina, era mai mică, nu zicea nimic, dar cel mai mult m-a impresionat Niculae, care stătea drept ca la armată, se uita în gol, groaznic m-a impresionat, aflase că a murit mama lui.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Pe urmă, toată lumea a plecat la Bucureşti, la înmormântare. Eu m-am îmbolnăvit, nu ştiu ce am avut, eram bolnavă în pat, cu guvernanta lângă mine. Ea le-a spus copiilor ca în ziua aceea să stea liniştiţi, să nu se joace, pentru că în ziua aceea a fost înmormântarea. Eu am întrebat-o pe guvernanta mea: „Dar de ce nu au voie copiii să se joace" şi ea mi-a răspuns. „Pentru că s-a întâmplat ceva foarte trist". „Da, ştiu – am răspuns eu – a murit

mama!". Pe urmă nu am mai întrebat, nu am mai spus nimic. Eu eram mică, aveam şase ani atunci şi nu realizam că acest lucru e ceva definitiv şi mereu îi spuneam lui mama-mare: „Eu ştiu că mama o să se întoarcă, eu ştiu că mama o să vină". Fratele meu, Niculae, era îngrijorat – el avea 13 ani, era mai mare – şi a spus: „Ce s-a întâmplat, s-a întâmplat. Dar cu Adina ce o să se întâmple?". Eram şi eu bolnavă.

Narcis Dorin Ion: Pentru mama-mare a fost o lovitură cumplită pierderea fiicei. Unde a fost înmormântată mama dumneavoastră, în cavoul familiei Cerkez?

Alexandra Koslinski-Bucşan: E înmormântată la cimitirul Bellu.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Da, nu e un cavou, e un loc în care sunt înmormântaţi toţi ai noştri: mama-mare, tata-mare, tanti Simona, Niculae, mama mea, Carpii amândoi, toţi sunt acolo.

Narcis Dorin Ion: După moartea mamei, aţi rămas în casa bunicii, până în 1939. Niculae Koslinski era în casa bunicilor când a fost dat la şcoală?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, eram împreună, am rămas cu mama-mare mai departe, până s-a recăsătorit tata. Niculae era în clasa a VIII-a şi pe urmă a plecat la Şcoala Navală la Constanţa.

Narcis Dorin Ion: De ce a vândut mama-mare casa, în 1939, nu o mai putea întreţine?

Adina Koslinski: Nu se mai putea, era greu de întreţinut, trebuiau făcute reparaţii.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noi toate eram prea mari şi mama-mare ne suportase destul, săraca. Mama-mare a vândut casa şi banii au fost împărţiţi în trei. Fiecare şi-a cumpărat o casă.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Când mama-mare a vândut casa mare, a cumpărat trei case, pentru cele trei fiice ale sale: una pentru Maria-Nicola, una pentru mama verişoarelor noastre, Maria-Cristina, şi una pentru noi – Niculae şi cu mine – pentru că mama mea nu mai trăia în acel moment.

Narcis Dorin Ion: Cui a fost vândută casa lui Nicu Cerkez în 1939?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Clubului *Tinerimea Română*.

Narcis Dorin Ion: Şi dumneavoastră, familia Hagi-Mosco, aţi cumpărat casa din strada *Grigore Cerkez*?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Se numea strada *I*, atunci, nici nu avea nume.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Noi am cumpărat casa familiei Vlassopol, făcută de Paul Emil Miclescu în 1935-1936. Era situată în parcul *Mornand*, aşa se chema pe vremea aceea. Am iubit enorm de mult casa asta, este extraordinar de bine împărţită şi bine făcută, foarte funcţională.

Narcis Dorin Ion: Familia Koslinski ce a cumpărat? S-a implicat şi tatăl dumneavoastră?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Mama-mare s-a implicat şi am stat cu ea. Mama-mare a cumpărat o casă în zona Elefterie, în Cotroceni. Era o vilă foarte frumoasă, mare, cu etaj, modernă, cu calorifer. Mama-mare a vrut ca noi doi, eu şi cu Niculae, să fim mereu cu ea, cu atât mai mult cu cât tatăl meu era mereu trimis cu serviciul, încolo şi încoace, ba la Galaţi, ba la Constanţa.

Narcis Dorin Ion: Dar mai venea şi tatăl dumneavoastră la vila din Cotroceni, să-şi vadă copiii, vă vizita, nu?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Sigur că da, nu se punea problema. Am stat acolo până au început bombardamentele. Şcoala s-a terminat la 1 aprilie 1944 atunci, pentru că ameninţau deja cu bombardamentele. Atunci am plecat la ţară, la un unchi al meu, un frate de-al bunicii mele paterne. Pe urmă nu am mai locuit acolo, casa a fost rechiziţionată, au venit nişte militari.

Narcis Dorin Ion: Chiar atunci în 1944, imediat după întoarcerea frontului, aşa repede v-au luat casa?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, chiar atunci. Din 1944 mama-mare a plecat la voi, la tante Marie-Nicole.

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Trebuia să aibă cineva grijă de mama-mare şi atunci a luat-o mama acasă la noi, în strada *Grigore Cerkez*.

Alexandra Koslinski-Bucşan: Eu atunci, în 1944, am stat împreună cu tatăl meu şi cu a doua lui soţie în strada *Theodor Aman*, la bunica mea paternă, grand-maman Koslinski, care era născută tot Lahovary, era vară cu Martha Bibescu. Noi am locuit timp de un an de zile la grand-maman Koslinski, în strada *Theodor Aman*, şi pe urmă tata a fost în Bucureşti, nu a mai fost trimis cu misiunea şi ne-am mutat aici, pe bulevard.

Narcis Dorin Ion: Dar de ce nu v-aţi întors în casa din Cotroceni?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Nu, pentru că noi eram plecaţi şi au venit nişte militari şi au rechiziţionat casa, imediat după război.

Narcis Dorin Ion: Erau români sau ruşi?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Erau soldaţi români. Mama-mare s-a înţeles bine cu ei, pentru că s-a dus apoi de câteva ori acolo.

Narcis Dorin Ion: Mama-mare a rămas în casa din strada *Grigore Cerkez*?

Alexandra Koslinski-Bucşan: Da, pentru că Niculae era deja la şcoală la Constanţa. Am fi fost singure, mama-mare şi cu mine. Tanti Nicole s-a gândit foarte bine să nu ne lase singure în casa asta şi a luat-o pe mama-mare la voi. Casa în care locuia tatăl meu cu a doua soţie a lui, în strada *Grigore Alexandrescu*, a fost bombardată şi a ars cu tot ce era în ea, până în temelie. Eu am locuit atunci, timp de un an de zile, la bunica mea şi la sora ei, casa era de fapt a sorei bunicii mele. Pe urmă ne-am mutat într-un apartament din bulevardul *Lascăr Catargiu*, nr. 41.

Narcis Dorin Ion: Aici l-am cunoscut eu pe fratele dumneavoastră, Niculae Koslinski, în 1997, când mi-a oferit pasionantele sale cărți privind istoria marinei militare române și universale.

Alexandra Koslinski-Bucșan: Da, aici era apartamentul.

Narcis Dorin Ion: Revenind la casa familiei Hagi-Mosco din strada *Grigore Cerkez*, cum v-ați organizat viața? Ați recuperat ceva din mobila casei din strada *Mercur* și din biblioteca tatălui?

Elisabeta Bălăceanu-Stolnici: Am recuperat pentru că, uite, toată mobila pe care o vezi aici e de acolo, toată am adus-o aici. Și i-am spus lui Ștefan, fiul meu, că după ce nu voi mai fi și Muți, soțul meu, va fi de acord, toată mobila asta să se întoarcă în casa din strada *Grigore Cerkez*, și ce mai am sus în odaie. Masa aceasta am avut-o de când eram fată mare, ca să zic așa, în odaia unde am stat lângă verișoara mea Ileana Carp. Dormeam sus la mama-mare și aici primeam musafirii, în odaia aceea.

Încheiem aici relatarea doamnelor Elisabeta Bălăceanu-Stolnici și Alexandra Koslinski-Bucșan despre casa copilăriei din strada *Mercur*. Din păcate, casa construită de Nicu Cerkez a fost demolată în anul 1964 împreună cu Muzeul Simu, pentru a face loc Blocului ONT. S-a pierdut, astfel, una dintre mărturiile arhitecturale ale *Micului Paris* de odinioară, cum a fost numit aievea Bucureștiul din perioada *Belle Époque*.

DESCENDENŢII LUI NICOLAE (NICU) CERKEZ - TABEL GENEALOGIC

PANDELE CERKEZ
(1813-1859)
= 1.10.1846 Eliza LAHOVARY
(1828-1903)

NICOLAE (Nicu) CERKEZ
(2 noiembrie 1851 - 22 februarie 1927)
= 25.01.1887 Maria (Meta) IACOVAKI
(...08.1866-...11.1946)

MARIA-SIMONA
(22.08.1892 - 12.04.1934)
= 11.01.1920 - Gheorghe **KOSLINSKI**
(20.05.1889 - 30.04.1950)

- Niculae **KOSLINSKI** (19.10.1921 - 25.11.2002)
  = 1959 Ana **MOTOFAN** (1934 - 2008) fără copii
- ALEXANDRA (Adina) (n. 11.09.1927)
  = 1954 Andrei **BUCŞAN** (14.02.1921 - 20.03.1995)
  - Constantin (Dinu) **BUCŞAN** (n. 5.12.1955) necăsătorit fără copii
  - MARICA (n. 11.04.1960)
    = (1) 1983 Ştefan **HULEA** (n. 12.02.1944)
    = (2) 10.10. 2009 Paul **W. CULLINGHAM** (n. 05.03.1954)
    - Tudor **HULEA** (n. 22.03.1984)
    - Victor **HULEA** (n. 29.03.1986)

MARIA-NICOLA
(25.05.1894 - 14.12.1970)
= 15.07.1919 - Emanoil **HAGI-MOSCO**
(5.10.1882 - 29.04.1976)

- ELISABETA-MARIA (Lisbeth) (n. 1.04.1921)
  = (1) 5.09.1940 - Dan **PLEŞIA** (27.12.1912-6.01. 1997)
  = (2) 27.12.1963-Dr. C-tin **BĂLĂCEANU -STOLNICI** (n. 6.07.1923)
  - Ion **PLEŞIA** (n. 4.05.1943) necăsătorit fără copii
  - Ştefan **PLEŞIA** (n. 24.06.1949)
    = 27.12.1975 Ana CHIVU (n. 13.06.1949)
    - MATEI **PLEŞIA** (n. 28.07.1976)
- Ion **HAGI-MOSCO** (Noni) (8.12.1924 - 19.08.2002) necăsătorit, fără copii

MARIA-CRISTINA (Kita)
(8.12.1895 - 4.04.1985)
= 15.05.1921 - Grigore P. **CARP**
(29.06.1888 - 8.08.1971)

- ELENA (Ileana) (9.04.1922 - 23.10. 2011)
  = 1941 Sandu **NEGRI** (27.07.1913 - 30. 08.1985)
  - ALEXANDRA (15.06.1944 - 29.09.2010)
    = 1973 Rainer **FISCHER** (n. 1944)
    - YVONNE (n. 4.03.1976)
  - Costache **NEGRI** (n. 30.11.1947) necăsătorit fără copii
- MARIA (Mitzis) (13.02.1925 - 30.10.2010)
  = 1944 Radu **SLĂTINEANU** (28.08.1920 - 10.09.1986) fără copii

Informaţiile şi documentele de familie pe baza cărora am alcătuit prezentul tabel genealogic ne-au fost oferite de doamna Alexandra Koslinski-Bucşan (pentru descendenţii lui Gheorghe Koslinski) şi de domnii Ştefan D. Pleşia (pentru urmaşii lui Emanoil Hagi-Mosco) şi Costache Negri (pentru familia lui Grigore P. Carp)

1. Inginerul-arhitect Nicolae (Nicu) P. Cerkez într-o fotografie realizată în 1916.
Engineer-architect Nicolae (Nicu) P. Cerkez in a photograph taken in 1916.

2. Inginerul Nicu Cerkez într-o fotografie a Studioului *Julietta* din Bucureşti.
Engineer Nicu Cerkez in a photo of the *Julietta* Studio in Bucharest.

3. Tânărul Nicu Cerkez (aşezat), alături de prietenii săi Emil N. Lahovary, Constantin Ghika-Deleni şi Grigore Pană Olănescu. Fotografie din colecțiile Bibliotecii Naționale a României. Fondul Al. Saint-Georges.

Young Nicu Cerkez (sitting) together with his friends Emil N. Lahovary, Constantin Ghika-Deleni and Grigore Pană Olănescu. Photo from the collections of the National Library of Romania. Fund Al. Saint-Georges.

4. Nicu Cerkez – fotografiat în Studioul *Julietta*.

Nicu Cerkez – photographed at the *Julietta* Studio.

5. Nicu Cerkez (al doilea din rândul de sus, marcat cu X) – elev al *Școlii Centrale de Arte și Manufacturi* din Paris (noiembrie 1873).
Nicu Cerkez (the second in the upper row, marked with X) – student at *The Central School of Arts and Manufactures* in Paris (November 1873)

6. Inginerul-arhitect Nicolae Cerkez (în centrul imaginii, marcat cu X) pe şantierul Băncii Naționale a României, împreună cu guvernatorul Anton Carp, directorul Eugeniu Carada, arhitectul C. Băicoianu, inginerii şi muncitorii care au construit această clădire.

Engineer-architect Nicolae Cerkez (in the centre of the photo, marked with X) on the construction site of the National Bank of Romania, together with governor Anton Carp, director Eugeniu Carada, architect C. Baicoianu, the engineers and the workers who built this edifice.

7. Maria (Meta) Iakovaki, soția lui Nicu Cerkez.
Maria (Meta) Iakovaki, the wife of Nicu Cerkez.

8. Maria (Meta) Cerkez într-o fotografie realizată la Londra în 1912.
Maria (Meta) Cerkez in a photo taken in London in 1912.

9. Surorile Maria-Simona Cerkez, Maria-Cristina Cerkez şi Maria-Nicola Cerkez împreuna cu guvernanta lor. Fotografie din anul 1901.

Sisters Maria-Simona Cerkez, Maria-Cristina Cerkez and Maria-Nicola Cerkez with their governess. Photograph from 1901.

10. Maria-Cristina Cerkez (căsătorită cu Grigore P. Carp). Fotografie realizată în 1912, la Londra.

Maria-Cristian Cerkez (married to Grigore P. Carp). Photo taken in 1912 in London.

11. Maria Cerkez împreună cu cele trei fiice: Kita, Nicola şi Simona. Fotografie din aprilie 1900.
Maria Cerkez with her three daughters: Kita, Nicola and Simona. Photo from April 1900.

12. Maria-Simona Cerkez (căsătorită cu Gheorghe Koslinski), într-o fotografie realizată la Paris (iulie 1912).
Maria-Simona Cerkez (married to Gheorghe Koslinski) in a photograph taken in Paris (July 1912).

13. Maria-Nicola Cerkez (căsătorită cu Emanoil Hagi-Mosco), într-o fotografie realizată la Londra, în 1912.
Maria-Nicola Cerkez (married to Emanoil Hagi-Mosco) in a photograph taken in London in 1912.

14. Inginerul Nicu Cerkez împreuna cu soția sa Maria (Meta) Iakovaki şi fiica lor Maria-Simona, în exilul din Suedia (1917).
Engineer Nicu Cerkez with his wife Maria (Meta) and their daughter Maria Simona, during their exile in Sweden (1917).

15. Familia Koslinski la Abbazzia – Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski împreună cu cei doi copii: Niculae si Alexandra (Adina).
The Koslinski family in Abbazzia – Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski and their two children: Niculae and Alexandra (Adina).

16. Scenă de familie în casa Nicu Cerkez din Bucureşti. Emanoil Hagi-Mosco, Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski – în rândul de sus, de la stânga la dreapta. Maria-Nicola Hagi-Mosco cu Ion (Noni) Hagi-Mosco, în braţe, Maria Cerkez, Nicu Cerkez, Maria-Cristina Carp cu Maria (Mitzis) Carp în braţe şi copiii Elisabeta Hagi-Mosco, Niculae Koslinski şi Elena (Ileana) Carp, aşezaţi pe covor.
A family scene in Nicu Cerkez's house in Bucharest: Emanoil Hagi-Mosco, Maria-Simona Koslinski, Gheorghe Koslinski (on the upper row, from left to right), Maria-Nicola Hagi-Mosco holding Ion (Noni) Hagi-Mosco, Maria Cerkez, Nicu Cerkez, Maria-Cristina Carp holding Maria (Mitzis) Carp and children Elisabeta Hagi-Mosco, Niculae Koslinski and Elena (Ileana) Carp sitting on the carpet.

17. Elena (Ileana) Carp, Elisabeta (Lisbeth) Hagi-Mosco, Ion (Noni) Hagi-Mosco şi Maria (Mitzis) Carp în curtea casei bunicului lor Nicu Cerkez din Bucureşti (decembrie 1928). În spatele copiilor se vede statuia *Aruncătorul cu suliţa.*
Elena (Ileana) Carp, Elisabeta (Lisbeth) Hagi-Mosco, Ion (Noni) Hagi-Mosco and Maria (Mitzis) Carp in the garden of Nicu Cerkez's (their grandfather) house. Behind the children can be seen the statue *The Javelin Thrower.*

18. Casa inginerului Niolae Cerkez din Bucureşti. Construită în 1887, demolată în 1964. Foto Hr. Duratzo.
House of engineer Nicolae Cerkez in Bucharest. Built in 1887, demolished in 1964. Photo Hr Duratzo.

19. Colț din curtea casei lui Nicu Cerkez, cu intrarea principală şi statuia *Aruncătorul de suliță*, de Ion Georgescu. Fotografie realizată de Felix Anton (Studio *Ordinea*, Bucureşti).
A corner of the garden of Nicu Cerkez's house, with the main entrance and the statue *The Javelin Thrower* by Ion Georgesco. Photograph taken by Felix Anton (Studio *Ordinea*, Bucharest)

20. Salonul principal al casei lui Nicu Cerkez din strada *Mercur* (ulterior *D. A. Sturdza*, azi *Pictor Verona*).
The main salon of Nicu Cerkez's house, located on Mercur street (later called D.A. Sturdza and now *Painter Verona*).

21. Ion (Noni) Hagi-Mosco şi Alexandra (Adina) Koslinski în faţa pomului de Crăciun la casa din Bucureşti.
Ion (Noni) Hagi-Mosco and Alexandra (Adina) Koslinski in front of a Christmas tree in their grandfather's house in Bucharest.

22. Ion (Noni) şi Elisabeta Hagi-Mosco.
Ion (Noni) and Elisabeta Hagi-Mosco.

23. Elisabeta Hagi-Mosco în curtea casei din Bucureşti.
Elisabeta Hagi-Mosco in the garden of their grandfather's house in Bucharest.

24. Maria Cerkez împreună cu nepoţii la Câlnău – Elisabeta Hagi-Mosco, Niculae Koslinski, Mitzis Carp, Alexandra (Adina) Koslinski şi Elena (Ileana) Carp.
Maria Cerkez with her grandchildren in Calnau - Elisabeta Hagi-Mosco, Niculae Koslinski, Mitzis Carp, Alexandra (Adina) Koslinski and Elena (Ileana) Carp.

25. Alexandra (Adina) Koslinski în curtea casei Cerkez din Bucureşti.
Alexandra (Adina) Koslinski in the garden of the Cerkez house in Bucharest.

26. Bunica Maria Cerkez împreună cu nepoata Adina Koslinski la Zamora.
Grandmother Maria Cerkez with granddaughter Adina Koslinski in Zamora.